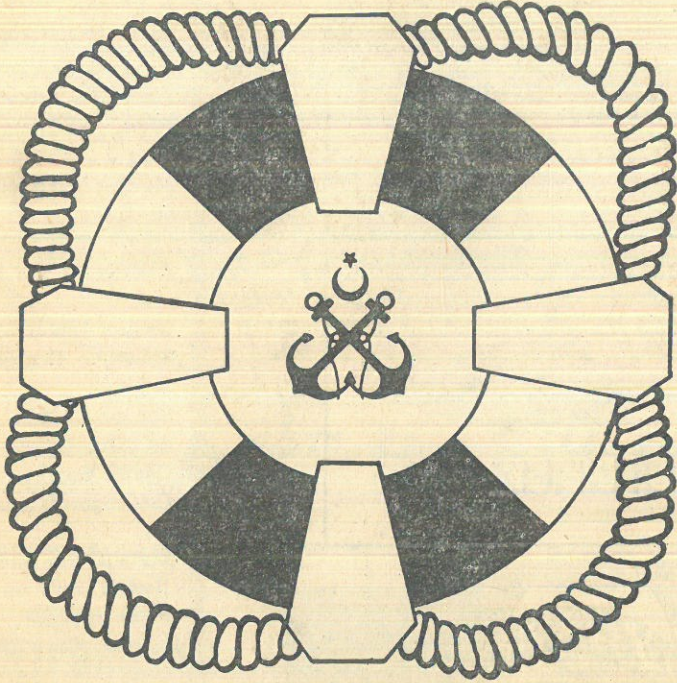

DENİZCİLİK BANKASI T.A.O.

BANKACILIKTA
VE
SEYAHATTE

SÜRAT
EMNİYET
KONFOR
TECRÜBE
GÜVEN

(Basın: 60017 — 87)

TÜRK FOLKLOK ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1979

İÇİNDEKİLER:

19. Cildimize Başlarken	Bora HINÇER
Yozgat Mani ve Türküleri	İsa KAYACAN
Romanya'dan Gelen Mektup	Vasile POENARU
Şavak'ta Halk Hekimliği	Yusuf GÜL
Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz	Ecz. Müjgan ÜÇER
Urfa Halk Oyunları	Mehmet Ali OYMAK
Dede Korkut Sırça'ya da Çevriliyor	Aydın OY
Kâzibe'm Türküsünün Öyküsü	Haşim Şekip IŞIK
Karacaoğlan Seçkisi Üzerine Bir Öneri (2)	A. S. EMİRMAHMUDOĞLU
Ayvansaray'da Tekne Yapımı ve Kalfalık Geleneği	Selim YALÇINER
Şems-i Tebrizi'nin Mezarı	Dr. Op. Bedri NOYAN
Ege Üniversitesinde Halk Edebiyatı Dersleri Başladı	T.F.A.
VI. Uluslararası Balkan Folkloru Sempozyumu . İrfan Ü. NASRATTINOĞLU	
Alcı'lı Ozan Kasım Kazancıklıoğlu	Nizami NEFESLİ
Ciltlerimiz	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 361

LİRA : 10

19. CİLT BAŞI SAYISI

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

TFLEWMUDGGCBVNJEHXSRRPQMNHE
GDNCEGCECCUCBCEJUC
WMQXHKGAUSE
ADTFUNHG
MZKBYE
NBIDO
AIBB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI
EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Folklor: 88)

(Radar Reklâm: 89)

ağzınızda eşsiz
grin®
duygusu

eşsiz grin duygusu
yaşanır ağızda
her gülüşünüzde belli olur
pırlı pırlı sağlıklı dişler

grin
şeffaf yeşil hoş kokulu
diş macunu

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 361

AĞUSTOS 1979

YIL : 31 — CİLT : 19

19. CİLDİMİZE BAŞLARKEN

Yazan : Bora HİNÇER

1949 dan bu yana bir ay bile aksamadan çıkan dergimiz bu sayısı ile otuzbirinci yayın yılına ve ondokuzuncu cildine başlamış bulunuyor. Bugün kitaplıklarda yanyana dizili duran 18 kalin cildi gördükçe gurur ve mutluluk duyuyoruz. Ancak bu mutluluğumuz birkaç nedenle acı ve buruk...

Nedenlerden birisi Devlet'den gördüğümüz ilgisizlik. Bazı bakanlıklar, önümüze dayanılmaz güçlükler çıkartırken, bazıları da abone sayılarını yok denilecek düzeye indirdiler. Örneğin Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, önceki yıllarda 867 olan abone adedini 371 e indirmişti. Geçen yıl ise bu rakamı 67 ye düşürdü. Kültür Bakanlığının söz konusu genel müdürlüğüne bu düşüşün gerekçesini sorduk ve «yapılan incelemede Türk Folklor Araştırmaları Dergisine, niteliği ve bütçe olanaklarının sınırlı oluşu nedeniyle 67 adet abone olunabildiği» yanıtını aldık. Dergimizin niteliği incelendiğine göre, burada birkaç söz söylemek istiyoruz. Bugün beş kıtada pekçok ülkede, Türk Halkbilimi konusunun da hemen tek başvuru yapıtı olarak kabul edilen ve birçok yabancı üniversitede, Türkoloji bölümlerinde yardımcı ders kitabı olarak okutulan dergimizin niteliği ortadadır. Otuz yıldır dergimizde yayınlanan binlerce yazı ve derlemenin herbiri, Türk Halkbilimi'ne birer damla katkıdır. Bugün Türk Folkloru ile ilgilenen yerli - yabancı, öğrenci - bilim adamı, herkesin yararlandığı 18 ciltlik bir kaynak yapıtı olan dergimizin niteliğini inceleyen kişilerin düşüncelerini doğrusu merak etmekteyiz.

Çağdaş uygarlığın akılcı, yaratıcı ve bilimsel görüşüne ulaşmak için herhalde ilk yapılacak iş, kendi toplumumuzdaki öz'den yararlanmaktır. İşte bu öz, dergimizin içeriğini oluşturmaktadır. Dergimiz aynı zamanda Türk Toplumunun, Türk Halkının bilgi, görgü, kültür ve sanat gücünü de yansıtmaktadır. O halde, nitelik olarak dergimizin beğenilmeyişinin nedeni acaba nasıl açıklanabilir? 67 adet abone olunmasına sadece «bütçe olanaklarının sınırlı oluşu» gerekçe gösterilse idi, bu denli üzölmeyecektik. Kaldı ki bu gerekçenin de doğru olmadığı, ilgili kişilerce bilinmektedir.

Umudumuz, yapılan değerlendirmenin yanlış olduğunun anlaşılması ve Devlet Baba'nın beceremediği bir hizmeti tam 30 yıldır gerçekleştiren dergimize, yine Devlet Baba'nın yardım elini uzatmasıdır. Çünkü resmi aboneler dergimizin can damarıdır ve bu damarın kesilmesi ile yayınıımız tehlikeye düşmektedir.

Diğer bakanlıklarda da önemli güçlüklerle karşılaşmaktayız. Örneğin diğer bir bakanlık ise % 25 indirim koşulu ileri sürmekte, ilginç bazı yöntemlerle ve taahhütlü olarak postalamaya istemekte. Bu postalama şekli, bize derginin maliyetine yakın ek bir maliyet daha getirmektedir ki bunun altından kalkmak, günümüz koşullarında olanaksız hale gelmektedir.

Ayrıca, kâğıttan, mürekkepten, dergimizi sizlere gönderdiğimiz plastik ambalaj zarfına kadar pek çok sorun bizleri uğraştırmaktadır.

En büyük üzüntümüz ise dergimizin sahibi ve genel yayın müdürü İhsan Hınçer'in aylardır

YOZGAT MANİ VE TÜRKÜLERİ

Yazan : İsa KAYACAN

Ülkemizin her köşesi, kent kent, bucak bucak, hatta köy köy folklor bakımından büyük bir zenginlik içindedir. Anadolu başlı başına sevgi kokar, mertlik kokar bir başka deyimle insanlık kokar.

Yozgat ilimiz, yukarda sözetmeye çalıştıklarımızın sadece biri. Kendine özgü, manileri var, Kendine özgü türküleri var. Bir «Ziyam» bir «Aynalı Körük» başlı başına anlatım zenginliği içinde. Bunlardan başka, «Kadın Halayı» var, «Nalimlim» var, «Leblebici» var. «Ziyam»ın ilk dörtlüğü bakınız nasıl başlıyor:

**Çamlığın altında tüter bir tütün,
Acı çekmeyenin yüreği bütün,
Ziyamın atını pazara tutun.
Gelip geçen, Ziyam ölmüş desinler.**

Öyle anlaşılıyor ki, sevilen, sayılan «Ziya» ölmüştür. Geride kalanları arasında, bir de atı vardır. Dünün yiğitleri atıyla anılıkları için, burada atın önemli bir yer sahibi olduğu tartışma götürmez. Aynı «Ziyam» türküsünün bir de nakaratı vardır;

**At üstünde kuşlar gibi dönen yâr,
Kendi gidip ahbabları kalan yâr.
Daha sonra, gemilerin direklerinin rengi,**

büyük bir yaşam savaşı vermesidir. Üç ay Cerrahpaşa Hastanesi Radyoterapi Kliniğinde yatan ve tıbbın en yeni olanaklarını yanına alarak bu savaşı yapan İhsan Hınçer, üstün irade ve azmi ile en tehlikeli dönemi atlatmış ve evine dönmüştür. Şimdi yatakta ilaç tedavisi görmekte ve yeniden ayağa kalkmak için savaşını sürdürmektedir.

Otuz yıl önce, Türk Halk Kültürüne, Türk Folkloru'na âşık ve Halkevlerinde yetişmiş bir idealist olarak bu dergiyi tek başına çıkarmaya başlayan İhsan Hınçer, bugün yatakta da olsa aynı şevk ve inanç ile çalışmaktadır. Gerek hastalık, gerekse bir kısmını yukarıda açıkladığımız güçlükler onu sarsmakta fakat mücadele gücünü elinden alamamaktadır. İhsan Hınçer, en büyük yardımcısı olan eşi ve dört çocuğu ile birlikte Türk Folkloru'na gönül vermiş dostları, yazarlarımız ve okuyucularımıza güvenerek, geleceğe ümitte bakmakta ve daha pek çok «Türk Folklor Araştırmaları» cildinin, kitaplıklardaki yerlerini alacağına inanmaktadır.

anaların yüreklerinin yanık oluşu, bir sevgi uzunluğu içinde kavuşamamanın verdiği ıstıraplar anlatılır ve «Onun için açık gider gözlerim» diye söylenilir. Ve sonra, Ziya'nın sağlığındaki tutum ve davranışlarından örnekler verilir. «Atına binmişte eğerin düzler» diyerek. Doktorların müdahalelerinden de sonuç alınamayışına ayrı bir açıdan bakılır, ayrı bir açıdan değerlendirilir.

Aynalı körük adlı türküde ise, kız ve delikanlının bir anlamda karşılıklı söyleşmeleri söz konusudur. Oğlanın adından, belindeki kemerin sıkılmış olduğundan sözedilerek işe başlanır. Kız yani gelin başlar söylenmeye;

**Aynalı körük gelmezse gelin olmam,
Ud kemani olmazsa Aynalı körüğe binmem,
Şimdiki gençler sebatsız varıp ta irezil olmam.**

Yozgat'ın içinde «Gün görmemiş güzel olduğu» haberi verilir. Arayanlar, aramaya çıkanlar çoğalır. Bu kez erkek söze başlar ve şöyle söylenir;

**Kız seni alır kaçarsam,
Hükümet ne karışır?
Hükümetin gözünden
Kaçırırm ben seni.**

Burada bir açıklama yapılmasında yarar vardır: Aynalı körük deyiimi «Fayton» karşılığı olarak kullanılmaktadır. Yani, dünün faytonunun yeri ve önemi düşünlerde de korunmaktadır, aranmaktadır.

«Kadın Halayın» da da anlatım daha içten daha bir duygusalılık görüntüsüyle çıkıyor karşımıza; İlk önce «Yozgat yolunun» olup-olmadığı soruluyor, minarelerinden söz ediliyor ve «Marpüslere af gelmiş» görüşüyle söylemek istenen ortaya konuyor. Ayrıca, rağbetin «güzel ile zengine» olduğu da unutulmuyor. «Dambaş-dam-beş»de yatmanın verdiği rahatlık içinde;

**Dambaşında yatıyor,
Yel yorganı atıyor,
Öte var guru gelin,
Kemiklerin batıyor.**

Diye söylenmekten çekinilmiyor, aksine «Merdivenin altında» kalaylanan kazandan söz ediliyor bir uzunca.

Leblebici türküsü'nde Nalimlim'de konaktan alınan sesle yola çıkılırken, patlıcan oymadın mı, diye sorarak anlatıma geçilir.

ROMANYA'DAN GELEN MEKTUP

Mektubu Yazan : Vasile POENARU

Dergimize Bükreş'ten gönderilen ve bir örneği aşağıda okuyucularımıza sunulan mektubun bir fotokopisi de gereken kitap yardımının yapılması için, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığına tarafımızdan iletilmiştir. Okurlarımıza ve diğer ilgililerin kendilerine düşecek görevi yapacaklarından eminiz. T.F.A.

Adım Vasile Poenaru. Bükreşliyim. 23 yaşındayım. Bükreş'teki Romen Dil ve Edebiyatı Fakültesinin dördüncü (son) yılında okuyorum.

İki-üç yıl evvel, eşim Cristina Poenaru ile beraber, G. L. Lewis'in «Teach Yourself Turkish - Kendinize Türkçe öğretiniz» adlı kitabını kullanarak Türkçe öğrenmeğe başladık. Şimdiye kadar, Romen kitaplıklarında bulunan aşağı yukarı her kitabı okuduk. Eşim ise, 1977 yılında bile Bükreş'teki Yabancı Diller Fakültesinin Türk Dil ve Edebiyatı bölümünün öğrencilerinden biri oldu. Şimdi o, en iyi öğrencidir orada, Türkçeyi en iyi konuşuyor. Bana da Türkçemi iyileştiriyor.

Ben şairim. Üç şiir kitaplarım yayınladılmıştır. Eski ve de çağdaş acunsal şiir beni çok ilgilendiriyor. Ama en çok ilgilendiriyor beni halk edebiyatı. Türk halk edebiyatı ise bana çok zengin ve enteresan görünüyor. Karacaoğlan, Aşık Veysel, yazılarından biraz parçalar okuduktan sonra, bana çok enteresan sanat yaratıcıları görünüyorlardı. Türk atasözleri, manileri, türküleri okuyup çok beğendim. Onlar benim kendim yazmam için çok faydalıdır.

Eşimle ben Romanya'da Türk halk edebiyatı ve de Türk edebiyatını tanıtırmağa çalışmak istiyoruz. Şimdilik çalışmakta olduğum lisans tezimin başlığı «Romen, İngiliz ve Türk dillerinde üslup özellikleri: şairler Nichita Stanesco, Sylvia Plath ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirindeki dil özelliklerinin mukayeseli bir incelemesi»dir. Bunun için, Dağlarca'nın «Dört Kanatlı Kuş» adlı kitabını Romenceye çevirmekteyim. Eşim de, Karacaoğlan'ın şiirlerini Romenceye çevirmeğe çalışıyor.

Eşimle ben, «Türk Halk Edebiyatı» adlı romence uzun bir eser yazmağa karar verdik. Kitaplarımız var ise, bu eseri bir yılda bitirecektik. Amma Türk halk edebiyatına bağlı kitaplar Romen kitaplıklarında çok çok az, sayısı yok denecek kadar zayıftır. Bunun için, sizin iltifatınıza başvurmağa zorlatıyoruz.

Eşimle ben, «Türk Halk Edebiyatı» adlı romence uzun bir eser yazmağa karar verdik. Kitaplarımız var ise, bu eseri bir yılda bitirecektik. Amma Türk halk edebiyatına bağlı kitaplar Romen kitaplıklarında çok çok az, sayısı yok denecek kadar zayıftır. Bunun için, sizin iltifatınıza başvurmağa zorlatıyoruz.

Araştırmalarımız için gereken aşağıdaki kitapları bize göndermek nezaketinde bulunmanızı rica ediyoruz. Onlar için ödemek imkânımız yok, ama, birkaç haftalar sonra Türk folkloruna ait makaleler yazarak hem Romen dergilerine hem sizin derginize yollayacağız. Üstelikle, göndereceğiniz kitaplardan bildiriler yayınladırmağa çalışacağız.

1. «Türk Folklor Araştırmaları» adlı derginiz.
2. «Redhouse» Türkçe - İngilizce Büyük Sözlüğü.
3. Malik Aksel: Sanat ve Folklor, 1971.
4. P. Naili Boratav: Köroğlu Destanı.
5. Pertev Naili Boratav: Folklor ve Edebiyat.
6. Pertev Naili Boratav: Halk Edebiyat Dersleri.
7. Pertev Naili Boratav: 100 soruda Halk Edebiyatı.
8. P. Naili Boratav: Zaman zaman içinde.
9. Muharrem Ergin: Dede Korkut Kitabı.
10. Mehmet Kaplan: Dede Korkut Kitabında Hayvanlar.
11. Bahaeddin Ögel: Türk Mitolojisi.
12. Bahaeddin Ögel: Destanlar ve Belgelerle Türk Mitolojisi.
13. Mehmet Kaplan: Türk Edebiyatı üzerine de araştırmalar.
14. Abdülkadir İnan: Manas Destanı.
15. Şükrü Elçin: Türk Bilmeceleri.
16. Mehdi Halıcı: Türk Halk Şiirinin Altın Kitabı (Konya Aşıklar Bayramına katılan Aşık-lar).
17. Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü: Türk Atasözleri ve Deyimleri.
18. Naki Tezel: Türk Masalları (1, 2).
19. M. Şakir Ülkütaşır: Türkiye'de Folklor ve Etnografiya Çalışmaları.
20. Dr. Mehmet Tuğrul: Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı.
21. Seyidoğlu Bilge: Erzurum Halk Masalları.
22. Dr. Saim Sakaoğlu: Gümüşhane Masalları.

ŞAVAK'TA HALK HEKİMLİĞİ

Yazan : Yusuf GÜL

Şavaklının günü tarlada, kırdada-bayırda ve yaylada geçer.. Bir başka deyişle Doğa ile kucak kucağıdır.. Onun eşsiz nimetlerinden yararlandığı gibi, güçlüklerine de katlanmak zorundadır. Şimşek çakar, sel olur; çiğ kopar, yaralanır; yılan ısırır, kavgada hırpalanır, üşütür sancılanır.. vb. durumlarda ne yapsın Şavaklım. Yakında ne ilaçları vardır, ne de doktor. Kendi kendilerini tedavi etmekten başka çareleri yoktur. O zaman atalarından kalma tedavi usulleri, «Kocakarı ilaçları» uygulanır; bu arada Yatırlar, Ocaklar ve Hocalar ihmal edilmez; okunur-üfle edilir adaklar adanır.. Tüm yapılanlara rağmen hasta düzelmezse; dağda da olsa çadır direklerinden derhal bir sedye yapılır. Omuzlarda dere tepesi aşılıp kestirmeden kara yoluna indirilen hasta en yakın doktor veya hastaneye yetiştirilir.

23. Boratav-Wolfram Eberhard: Türk Halk Masallarının Tipleri.

24. I. Kunoş: Türk Halk Edebiyatı.

25. Edmond Saussey: Türk Halk Edebiyatı, çeviren: Dr. I. Başgöz.

26. Ziya Gökalp: Şiirler ve Halk Masalları.

27. E. Cem Güney: En Güzel Türk Masalları.

28. E. Naci Gökse: Çocuklar İçin Edebiyat.

29. Mehmet Önder: Nasreddin Hoca.

30. Cahit Öztelli: Halk Şiiri 14-17. Yüzyıllar.

Ve saire...

Bize yardım verecekseniz, sorduğumuz kitapları bize gönderecekseniz, çok çok memnun olacağız. Bize vermek nezaketinde bulunacağınız yardımın, çok etkili ve yerinde olacağını anlayacaksınız.

Size, ailenize ve de her dostlarınıza başsalardilerim.

Binlerce teşekkürlerimle, karımın binlerce teşekkürleriyle de, sonsuz sabırsızlıkla cevabınızı beklerken,

Saygılarımla,

Adres:

Basile Poenaru

Yerinde 13 Decembrie 5

Sector 1

166 BUCUREŞTI

ROMANYA

Yazan : Yusuf GÜL
Bazan geç kalınmıştır, aciz kalır Tıp, ölür hasta.. İster karakış olsun isterse bulunsun Şavaklı o an yaylada-yazıda.. Dört bir yana haber salınır, toplanır erkek kadın, kız kızan; Şavak'ta başlamıştır tarifsiz bir şin-şivan.. Dökülür göz yaşları, yakılır yanık ağrıtlar.. Hele hasta murat almamış biriyse veya kazaya kurban gitmişse feryat edilir, Sitemde bulunulur Tanrıya... Daya, namaz en katı yürekler bile bu acıya...

Dönelim Şavakta halen uygulanmasına rağmen daha çok 20-30 yıl öncelerine dek pek revaçta olan tedavi yöntemlerini anlatmaya.

**

POST ÇEKMEK: Romatizmalı, felçli veya şiddetli bir darbeye maruz kalmış (Ağaçtan, damdan, hayvan sırtından düşen veya kavgadan fazla hırpalanan) kimselere çok eskilerden beri uygulanagelen müessir tedavi yöntemi «Post Çekmek»tir. Şöyleki:

Bir koyun veya keçi kesilir, postu (tulum) çıkarılır; hasta soyundurularak başı dışarda kalacak şekilde bu taze tulumun içerisine konur ve üzeri sıkı örtülerek terletilmeye bırakılır. Hasta tahammülü nisbetinde 8-12 saat kadar postta kalır; şayet fenalaşırsa derhal çıkarılarak tertemiz yıkanır ve üşütülmemeye özen gösterilir. Post Çekme olanağı olmadığı zaman taze söğüt veya ceviz yaprağı da aynı amaca hizmet eder.

ŞÜŞE VURMA: Sirt ve bel ağrılarında bardak (şüşe) vurulur. Bunun için çay bardağı alınır içine bir parça kağıt yakıp bırakılır ve hemen ters yüz edilerek ağrıyan yere bastırılır, bardağın ince ağız kenarları deriye gömülüp yapışır. Bu şekilde üç-beş bardak ağrıyan yere ve çevresine vurulur, bir müddet sonra bardaklar alınıp yerlerine karabiber karıştırılmış yağ sürülerek üzeri sarılır.

GÖBEK KALDIRMA: Şavaklılar ağır işler gördüklerinden zorlanırlar. Bu nedenle bel inciciği ve göbek (navik) düşmesi sık olur, belim boşa geldi.. göbeğim düştü denir.

Göbeğin yerine gelmesi için ilk yapılacak şey sırt üstü uzanıp, ayak topuklarını bir anda sert bir yere kuvvetlice bir kaç kerre vurmaktır. Eğer göbek yerine oturmazsa anlıyan kadınlara başvurulur. Hasta aç karnına iken sırt üstü yatırılır, dizleri yukarı çekilir. Cerrah kadın el yoklamaları ile göbeğin ne tarafa kaydığını

tesbit eder; sabunlu suyla ovalıya ovalıya, büke büke göbeği yerine oturtur ve üzerine bir kalıp kullanılmamış çamaşır sabunu bırakılır. Hastaya üç gün sabahları aç karnına bir kaç kaşık tereyağı içirilir ve istirahat ettirilir.

SÜLÜK SALMA: Sık sık yarılan el ve ayak çatlaklarına, vücudun devamlı kaşınan veya kan biriken yerlerine; hatta basur memelerine bile sülük salınır. Zannedildiği gibi pis kan varsa sülükler yapışır emerler.

KANI DURDURMA: Yaralanma ve ufak kesiklerde kanı durdurmak için temiz bir bez parçası yakılarak külleri basılır veya üzerine işenir. Ağır kanamalarda ise: Hakiki bir kösele kemerin iç yüzü bıçakla kazınır, bu kazıntılar saç telleriyle karıştırılarak kanayan yere basılır.

ZEHİRLENME: Zehirlenmelerde anında süt içirilir, hasta terletilir. Yılan veya akrep sokmalarında ısırılan yerden derhal kan akıtılır, bu; emip tükürme şeklinde de olur yara ayrıntı vıkanır.

BAŞ AĞRISI: Şiddetli baş ağrıları ve sara ile ilgili bayımlarda hastadan kan bırakılır. Bu işten anlıyan kişilerce jilet veya usturanın ucu iki kaşın arasına, alna vurularak bir miktar kan salınır.. Hasta baygınsa ayılır, başı ağrıyorsa ağrıları hafifler.

Baş ağrısına siyah tavuk etinin iyi geldiği Şavak'ta bilinmektedir. Bunu 30 yıl kadar önce bizzat uygulayan birinden öğrendiğime göre: Siyah renkli bir tavuk kesilerek soyulmadan kazmanın dibi veya taşla iyice ezilir, beze serilerek başa bağlanıp hasta terletilir.. Yarım gün veya tavuk eti fena kokuncaya kadar başta kalır, bifahare alınır, Hasta tertemiz yıkanıp başı sıcak tutulur. Ayrıca kadınlar baş ağrılarında iyi gelir diye sık sık kına yakarlar.

DIŞ AĞRISI: Dişlerin çürüyüp kurtlandığı zamanlarda Şavak'ta şöyle bir yöntem uygulanır. Diş kurtlarının dökülmesi için: Hamur eğişini ateşte kor hale getirilir ve üzerine bir parçacık kuyrukla üzerlik otu tohumu konur, çıkan duman başı tülbentle örtülen hastanın ağzına tutulur.. Hasta habire öksürür o sırada biride dökül.. dökül.. diyerekten başına süpürgeyle vurur. Böylece tütsüden zehirlenip ölen diş kurtları hastanın önüne bırakılan su dolu kaba düşerler.

Ayrıca ağrıyan dişler kerpenteni sıkıştırılır. Buna ŞAVAKLILAR «Diş korkutma» derirler. Eskiden eğer diş çok sâiantrıda ise ip bağlanarak, değilse çevrede anlıyanlarca uyuş-

turulmadan çekilirdi. Pek tabii böylesi durumlar, da bayılma vakaları olurdu. Diş ağrıları için tütün, tuz ve göztaşı da kullanılmaktadır.

KULAK AĞRISI: Ateşte pişirilmiş bir baş soğanın ortasındaki sivri kısmı (zillik) ağırlı kulağın içine sokulur, baş ve kulaklar sarılarak sıcak tutulur. Bundan başka özellikle kız anası sütünün kulak ağrılarında çok iyi geldiği ve bu nedenle gerek çocuk gerekse büyük olsun ağrıyan kulağa kadın sütü sağıldığı söylenmektedir.

MİDE VE KARIN SANCISI: Öncelikle süt içirilir, hastanın altına, sancıyan yere tuz veya kavrulmuş temiz toprak (Höllük) konarak sarılır ve terletilir. Mide ve karın şişkinliklerinde ise; berberu dedikleri ot dövülür, arpa unuya karıştırılarak lapa yapıp bezle bağlanır.

YANIK: Yanıklara yoğurt, sümük, kurbağa pisliği ve buzağının sıvık dışkısı (virrik, mayıs) sürülür.

BURKULMA - İNCİK - EZİK - DAMAR ŞİŞMESİ: Burkulan ve incinen yer sabunlu suyla ovulur, üzerine yağlı hamur konarak sarılır. Damar şişlikleri ve eziklerde de Cibbar adı verilen bir yüzü pişik yağlı hamur çekilir. Hamur ekmek şeklinde fakat kalınca açılır, bir yüzü saçta hafifçe pişirilir; hamur kalan ikinci yüzü yağlanır ve şiş veya ezik olan yerin üzerine konup sarılır. Bu amele gün aşırı 3-4 kez yenilenir.

İLTİHAP VE ÇIBAN: Çıban veya iltihaplı yaranın üzerine; Pişmiş soğan (ateşte), eğer, ekşi hamur konur ve bal sürülürse değildir.

KÖPEK ISIRMASI: Isıran köpeğin tüyü alınır ısırılan yere konursa yara tez düzeler.

SİĞİL: Siğile Şavakta MİRİSTAN denir. Eğer Ocaklı veya eli uğurlu kişilerce etrafı çizilirse siğiller yok olur.

KÖTÜ YARA: Bir türlü kapanmayan yaralara Şavaklılar «kula pis» derler. Böylesi yaralara kipi (kiri) eti ezilip konur. Yaradan söz açılmışken ilginç bir durumdan söz etmeden geçemeyeceğim. Şavaklılar kışın fazla kar yağdığı sıralarda sopayla keklük avına çıkarlar.. yorup canlı olarak yakaladıkları veya uçarken sopayla al aşağı ettikleri keklüklerden daha önce-leri avcılarının saçmalarıyla yaralananların yaralarının ardıc sakızı ile dolu olduğunu görenler hayretle nakletmektedirler. Burada; keklükler bunu nasıl düşünebiliyorlar veya gerçekten ardıc sakızı yaraları iyi mi ediyor? gibi sorular akla geliyor..

«FOLKLORUMUZDA VE EDEBİYATIMIZDA GÖZ»

Yazan : Ecz. Müjgân ÜÇER

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi, göz hastalıkları mütehassısı, Dr. Zeki Çıkman'ın «Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz» adlı eseri Kültür Bakanlığının 279 sayılı yayını olarak 1977 yılında Ankara'da basılmıştır. 477 sahife, 13X19 cm. boyutlarında ve yirmibeş lira fiyatında olan kitabın satış ve dağıtımını Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları'nda yapılmaktadır.

Kültür Bakanı ve Prof. Dr. Gülhan Slem'in kitap hakkındaki yazılarından sonra, Dr. Çıkman önsözünde şöyle demektedir:

«Göz Folkloru üzerinde derleme yapmamı hocam Prof. Dr. Gülhan Slem tavsiye etmişti. Önceleri bu konuda yeterli malzeme bulamıyacağımı zannediyordum. İşin içine girip derlemelere başlayınca ne kadar yanlış olduğumu anladım. Bir taraftan bana yabancı olan bir sahada ön bilgileri öğrenmeye çalışıyor bir taraftan da gözle ilgili neşredilmiş makalelerden ve sözlü geleneklerden malzeme topluyordum. Şunu itiraf ederim ki başlangıçta epeyce zorluk çektim. Ümit-

sizliğe düştüğüm anlar bile oldu. İşin tuhafı bütün zorluğuna rağmen bu işe ara verdiğim zamanlar huzursuz oluyordum. Sonunda zevk almaya başlamıştım. Elinizdeki eser böyle tereddütler ve zorluklar içinde hazırlandı. Beş yıllık bir tarafa sonunda gördüm ki, bu sahada bir değil bir kaç eser yazılabilir.

Gözün insan hayatındaki önemini uzun uzun anlatmaya lüzum görmüyorum. Bu kadar önemli bir organla ilgili zengin bir folklorun teşekkül edeceğinin de tabii olduğu kanaatine varmış bulunuyorum.....»

Kitabın birinci bölümünde: «Folklor ve Göz Hakkında Kısa Bilgi» verilmiş, gözün anatomik ve fizyolojik yapısı, renk körlüğü ve görme bozuklukları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölüm, Gözle ilgili inanmaları kapsamakta, insan karakterini açıklayan göz üzerine söylenmiş sözleri içine almaktadır ki bunlardan, devrimizden ikiyüz yıl önce yaşamış Erzurumlu büyük düşünür ve bilgin İbrahim Hakkı'nın bu konuya ait beyitleri hayli ilgi çekicidir.

Nazar Değme inancı, nazarlıklar ve gebelikte ilgili göz folkloru da yine ikinci bölümde verilmektedir.

Üçüncü bölüm gözle ilgili 822 atasözü ve deyişi içine almakta, bu konuyu işleyen halk ve klâsik Türk edebiyatından örnekleri içermektedir. Gözle ilgili bilmeceler, gözün yardımcı organları, kirpik ve kaşla ilgili beyitler, edebiyatımızda göz yaşının işlenişi, göz üzerine teşbih ve mecazlar da bu bölümde bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde; Göz hastalıkları (Göz kapağı şişmesi ve böcek sokmaları, Arpacık, Kirpik kırımı, Kara kabarcık, Göz sulanması, Göz Nezlesi, Göz Ağrıları, Karasu, Göze Perde gelmesi, Gece Körlüğü, Şaşılık, Önleyici tedbirler), bunlara ait inanç ve geleneksel tedavi usulleri üzerinde durulmuştur.

Kitabın sonundaki sözlük bölümü; Atasözleri ve deyimlerin edebiyatımızdaki işlenişlerini belirten beyitlerin açıklanması amacıyla ilâve edilmiştir.

Dr. Çıkman, büyük bir sabır, geniş araştırma sonucu mesleği ile ilgili bu folklorik eseri hazırlamakla örnek bir çalışma yapmış, folklorumuzdaki büyük bir boşluğu doldurmuştur. Kutlar, başanlarının devamını dilerim.

URFA HALK OYUNLARI

Yazan : Mehmet Ali OYMAK

Urfa Halk Oyunları ekibinin erkekleri bölgesel giyim-kuşamlarıyla oynarken..

GENEL BİR BAKIŞ

Urfa tarihin bilinen en eski şehirlerinden. Ebulfarac'a göre Tufan'dan sonra 180 şehir kurulmuştur. Urfa da bunlardan birisidir. Hemen yanı başında bulunan ve bugün bir köy olan Harran'ın da tarihine bakacak olursak o da ilk yerleşme merkezlerinden biridir. Bundan başka «Hazreti Adem orada ziraat yapmıştı» denerek hem tarihiliği ve insanlık hayatındaki yeri belirtilir. Ki Urfa'nın KIMIL adlı oyunu da ziraatla olan ilişkisini en belirgin şekilde ortaya koyar. Dünyanın en eski üniversitelerinden ve felsefe ekollerinden birine sahip olan Harran aynı zamanda bir kültür ve medeniyet merkezidir. Bunlar bu toplumun gelenek ve göreneklerinin toplu halde yaşamalarının ne kadar eskiye dayandığını gösterir. Aynı zamanda bu eski medeniyetlerle beraber çok çeşitli folklorik özelliklerin görülmesine de etken olur. Bunu her davranış ve hareketle rahatlıkla görebiliyoruz.

Asya ile Avrupa kıtalarının ticaretinin yapıldığı tarihi İpek ve Baharat yollarının da etkisi Mezopotamya'nın (ilk insan toplumları en yerleşik ve hareketli oldukları bölge) da merkezidir Urfa. Babil, Sümer, Hitit, Asur, Arap ve Türk

hâkimiyetleri bu bölgeyi uzun zaman etkisinde tutulmuştur.

Çok tanrılı dinlerden Mâni dini, Fetişizm, Mecusilik, Animizm, ayrıca Zerdüştlük, Sâbilik gibi dinler yine bu bölgelerde uzun müddet kabul edilmiştir. Tek Tanrılı dinler ki Yahudilik, Hıristiyanlık, ve İslâm her biri ayrı ayrı daha ilk doğduğu günlerde bölgede kabul görmüşlerdir. Yine Hıristiyanlık'ın Süryani mezhebinin de merkezi olmuştur.

Müslümanlık yayılmaya başlamasıyla M.S. 636 da Urfa'ya girmiş, o tarihten sonra Haçlı savaşlarında bazı aralıklar hariç 1400 sene devam etmiştir. Dolayısıyla gelenek ve göreneklere yörede etkilerde bulunmuştur. Bunları söylememizin sebebi inançların sosyal hareketlerin ve insan ilişkilerinin çeşitliliğini ve etkisini görmek ve daha rahat açıklamak içindir. Çünkü böyle çeşitli uluslar, dinler, kültür ve medeniyetler gören bölgelerde zengin folklor meydana gelir.

Halk oyunları : Biz halk oyunları üzerinde duracağımızdan folklorun diğer konularına değinmeyeceğiz. Halk oyunları bir toplumda sevinç, üzüntü ve hayret gibi psikolojik olayların kişi ve kişiler tarafından sembolizesidir. Sevi-

nince oh, sıkılınca of, hayret edince ay ve beğenince alkışlamak gibi... Bu bakımdan değişik devreler geçirmiş Urfa bölgesinde halk oyunları da daha renkli, daha canlı ve ilginçtir. Urfa'daki sevinç ve üzüntü veren birçok olayları bu oyunlarda görmek mümkündür.

Halk oyunları hemen her zaman müzikle beraber görülür. Bunun için de Urfa'nın müzikle ilgili halk oyunlarına da etki etmiştir. Sabah güneş doğmadan simit (KAHKE) satmaya giden çocuk şehrin dar sokaklarını türkü ve hoyratlarla dolaşır. Kalaycı çırağı körüğü büyüklerinden duyduğu türkülerin ahengi ile çeker. Gelin kına-sına giden dost ve akraba topluluğu yol boyu YIRLARLAR. Meydanlarda çevre kurarak ortaya çıkan oyuncular HALA HEY ve ZILGİT'le coşuturlar. Bu hareketler zaten başlı başına halk oyunu haline gelir. Düğün evlerinde oyunlar zaten ağırlıktadır. Köy düğün ve eğlenceleri daha başka özellikler de taşır. Düğün aşiret ve ailelerin gösterisi için bir vesiledir. Bundan dolayı yalnız evlenmelerde değil sevinç günlerinde de DÜĞÜN çalınır.

Şehir düğünlerinde kadınlar ayrı erkekler ayrı oynar. Köy düğünleri de ise bazı yörelerde beraber oynanır. Çeşitli sebeplerden vilayet hududunun fazla genişliği aşiret kapalılığı ve adetlere bağlılıktan dolayı aynı adlı değişik figürlü

birçok oyunlar vardır.

Çalgılar: Davul, zurna, kaval, dabruka, genellikle Davul ve Zurnadır. Fakat Davul alışılmadık dışında büyüktür. 75 cm. kadar çapında 50 cm. kadar derinliktedir.

Oyunlar: Şu şekilde sınıflandırılır.

a — Tek oynanan oyunlar: Oyuncunun ustalık ve yeteneklerini göstermesi ön plandadır. Halaylarda ise ekip başı da bazı oyunlarda ayrılır ve gösteri yapar.

b — Karşılıklı oynanan oyunlar: İki veya dört kişi oynar. Yalnız erkek oyunudur. En güzel örneği de dört kişinin oynadığı DEGENEK oyunudur. Dört oyuncu bir kare meydana getirirler. Oyuna ağır bir gösteri figürü ile başlanır. Ayak, el ve mendil figürleri dikkati çeker sonra oyun hızlanır. Dört oyuncu ritmik bir şekilde yer değiştirerek aynı merkez etrafında dönerler. Vücudun tümüyle figürler gösterilir. Önceden hazırlanmış sopalarla ikişer ikişer eşlenerek döğüş gösterisi yapılır. İki kişi oynarken diğer oyuncular alkış tutar. Bazen sopaların kırıldığı da olur. Sonunda diğer oyuncular döğüşenleri aralar.

Aynı oyun kılıç ve bıçakla da oynanabilir.

c — Halaylar: Bu oyunlar isimlerini ya hareketliliği veya ayak figürleri sayısından alır. Yahut da oyunun doğuşuna sebep olan bir olaydan alır. Bu olay sevilmiş bir kız veya erkek adı,

Yurtdışından Haberler :

DEDE KORKUT SIRPÇAYA DA ÇEVİRİLİYOR

Yazan : Aydın OY
Belgrad Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bir yazımızda (1) Türk masalları çevirisinden söz ettiğimiz Belgrad Üniversitesi profesörlerinden türkolog Slavoljub Djindjiç, bu sıralarda Dede Korkut Kitabı'nı da sırpçaya çevirme çalışmalarını sürdürmektedir.

Dede Korkut Kitabı'nın sırpça çevirisi, önsöz, metin ve açıklamalı notlar olmak üzere üç bölümden meydana gelecek, kitabın notlar bölümünde Türk - İslâm gelenek, görenek ve âdetleri hakkında yeterli ölçüde bilgi verilecektir.

Aslına ve kitabın ruhuna uygun bir çeviri olması için iki dil arasında dengeye de önem vererek çalıştığını belirten Prof. Djindjiç, hikâyelerin manzum bölümlerini de sırp metriğine göre çevirmektedir. Dede Korkut Kitabı'ndaki nazmın sırp epiğine çok benzediğini söyleyen türkolog, bu bakımdan da büyük arzu ve hevesle çalıştığını, çocukluğundan sırp epiğinden ezberin kalmış 2000 mısra olduğunu, daha önce de Türk şairlerinden çeşitli çeviriler yaptığı için konuya oldukça yatkınlık kazandığını ve büyük zorluk

çekmediğini de sözlerine eklemektedir. Verdiği kısa bilgiye göre sırp metriği, kafiye düzeni gözetilmeden kurulmuş 10'ar heceli mısralardan oluşmaktadır.

Ekim 1979 sonunda tamamlanıp yayınevine teslim edilecek olan kitap 1980 yılında piyasaya sürülmüş olacaktır. Böylece almanca, italyanca, rusça ve ingilizceden sonra sırpça çevirisi ile Dede Korkut Kitabı, dünya dillerinde birine daha kazandırılmış olmakla daha da geniş bir okur kitle sine bilinen yapıtlar arasına girmiş olacaktır.

Dede Korkut Kitabı, Narodna Knjiga (Halk Kitapları) yayınevinin Epovi Starih Narod (Eski Milletlerin Destanları) dizisinde, Mahabharata ve Kalevala gibi ünlü diğer destanlarla birlikte yayımlanacaktır.

(1) Sırpçaya Çevrilen Türk Masalları, TFA, 354. sayı, Ocak 1979.

yiğitliği unutulmayan birisi yahut unutulmaz bir felaket olabilir. Halay oyunlarında figürlerin birbirine yakınlığına bakılarak bir gruplama yapılabılır.

1 — Çok ağır figürlü oyunlar: GİRANI (Ağırlama gibi)

2 — Hareketli oyunlar: İki ayak, Abravi, Soseh, gibi.

3 — Bir olayı anlatan veya zengin figürlü oyunlar: Derik, Tirge ve Kimil gibi.

HALAY OYUNLARI: Yörede en çok oynanan oyunlardır.

1 — Düz: Az fakat çok hızlı figürleri vardır. Ekip başı ekipten koparak gösteri yapar. Bu sırada zilgit çalınır, silah sıkılır, hoyrat veya uzun hava okunur.

Urfalıyam ağam ben
Dertlere ortağam ben
Yarıma haber edin
Ölmemişem sağam ben

2 — Kimilo: Yörede kimil (Süne) denen bir haşereden adını alır. Zirai ilaçlarla mücadelesinin yapılmadığı zamanlarda buğdaya çok büyük zarar verir ve açlığa (kıtlığa) sebep olurdu. Kimil ile mücadeleyi kendileri yapan köylüler onu toplar ve mücadele kurumlarına satarlardı. Bö-

lece oyun kımılın toplanışını, serzeniş ve yakarışını dile getirir. Türkünün sözleri de söylenir.

Urfa'lılar hep ağlar
Ekinine bel bağlar
Bu kımıl ürek dağlar
Havar kımıl le kımilo

Ekinimizi kavurdu
Gök üzüne savurdu
İslâm değil gavurdu
Haval kımıl lo kımilo

Ekinimizi ekmişig
Boşuna beklemişig
Kımıldan çok çekmişig
Havar kımıl le kımilo

3 — Derik: Hareketli ve vücudun tümü ile ilgili figürler vardır.

4 — Abravi: Dik ve Lorke de denir. Vücut ve ayak figürleriyle kız erkek karışık oynanır.

5 — Tirge: Yine kız-erkek karışık oynanan bir oyundur. Erkekler ekipten ayrılarak hızlı figürlerle gösteri de yapabilirler. Ayrıca zengin baş ve vücut figürleri vardır.

Yörede; Üçayak, Çeçankızı, Kayığ, Gule, Salıhcan, Eyşo, Şevko, Keriboz, gibi 50 kadar oyun vardır.

Halk Oyunları kıyafet ve oyunlarını sergileyen Urfa Kız Ekibi.

KÂZİBE'M TÜRKÜSÜNÜN ÖYKÜSÜ

Yazan : Haşim Şekip IŞIK

Bugün Trakya'nın en çok bilinen oyunlarından birisi olan Kâzibe, Keşan'ın Mahmutköy'ünden, seksendört yaşındaki bir yaşlının ağzından, Kâzım Ağa'dan alınmıştır.

Kâzım Ağa, Yunanistan'ın Dırama bölgesinden gelmiş, 1921 göçmenlerinden olup gençliği ni Kâzibe ile aynı yörede geçirmiş, oldukça dinç, neşeli, yaşam dolu bir yaşlı... Eski günleri anımsadıkça gözleri parlıyor ve hele bir düşün ol-maya görsün, kalkıp Kâzibe'yi oynamaktan ken-dini alamıyor. O kadar ki bu yörelerde Kâzibe'yi «Kâzım Ağa havası» denilecek kadar kendisine mal etmiş. Ne var ki içinde bir sızı var. Yıllar önce Kâzibe'ye verdiği sözü tutamamanın, ona göre Kâzibe'yi Türkiye'ye de teşhir edip döne-klik etmenin verdiği sızı...

Kâzım Ağa, Kâzibe'yi, türküsü, oyunu ve öyküsü ile Türkiye'ye getiren tek tanık. Geldik-ten sonra Kâzibe ile son ilişkilerinde aralarında geçen konuşmayı şöyle anlatıyor:

«Türküyü bilen tek sen varsın buralarda. Beni dillere düşürme dedi, amma olmadı. Bir gün bir kişi geldi. Radyodanım dedi, türküyü, oyunu istedi. Ben de boş bulundum olur dedim. Şimdi duyuyorum oyunu da türküyü de değiştirmişler. Bilseydim vermezdim; Kâzibe'ye de verdiğim sözü tutamamış oldum, beni başışlasın artık, diyor. Şimdi artık ne Kâzibe kaldı hayatta ne de Kâzım Ağa var artık. Ne var ki biz Kâzım Ağa'dan binbir güçlükle Kâzibe'nin öyküsünü de almayı başardık.

Türkü şöyle :

Ağlama Kâzibe'm sızlama Kâzibe'm
Telli de gelinsin Kâzibe'm telli de gelinsin
Yedi seneye varmadan Kâzibe'm
Sen yine benimsin Kâzibe'm sen yine benimsin
Kâzibe'm hey
Dön gel oyna
Kâzibe'm hey
El çırp oyna, Kâzibe'm

Sürücüler altında moryada Kâzibe'm
Aşlama ocağı Kâzibe'm aşlama ocağı
Pek atardın moryada Kâzibe'm
Bulamadın kocayı Kâzibe'm bulamadın kocayı
Nakarat...

Pencereden bakarsın Kâzibe'm
Elma mı atarsın Kâzibe'm elma mı atarsın
Hasan Kâhya'yı görünce Kâzibe'm
Önüne de bakarsın Kâzibe'm önüne de bakarsın.

Nakarat...

Koca dağda Hasan Kâhya Kâzibe'm
Yanak Kaval Öttürür Kâzibe'm yanık kaval
Öttürür

Dırama Otasında da Kâzibe'm
Al yanak öptürür Kâzibe'm al yanak öptürür
Nakarat...

Haydi gidelim canlarım Kâzibe'm
Bağlara yaprağa Kâzibe'm bağlara yaprağa
Çok canlarım çekiyor moryada Kâzibe'm
Seninle kaçmağa Kâzibe'm seninle kaçmağa
Nakarat...

Sürücüler altında Kâzibe'm
Sarımsak olur mu Kâzibe'm sarımsak olur mu
Üç altına moryada Kâzibe'm
Türkü yaksak olur mu türkü yaksak olur mu.

Nakarat...

Kâzım Ağa'nın anlattığına göre öykü, 1900 yıllarında, Batı Trakya'nın Yunanistan Dıraması yörelerinde Sürücüler Köyü'nde geçmiştir.

Bu köyde, hali vakti yerinde bir Tahir Efendi ailesi bulunur. Yine aynı köyde Hasan Kâhya adında bir çoban vardır. Çoban Hasan, Tahir Efendi'nin güzel kızı Kâzibe'ye gönülünü kaptırır. Sevgisi dillere düşer, öykülenir kısa zamanda.

Kâzibe, köyün en güzelidir. Kara gözlü, ince, uzun boylu, esmer güzeli bir kızıdır. Çoban da yakışıklıdır. Merttir hem. Köyün sevgisini kazanmış, iyi yürekli, çalışkan, sözüne güvenilir bir gençtir. Yalnız yoksuldu biraz.

Kâzibe'ye gelince; Hasan Kâhya ile gününü gün etmeye niyetlidir. Hasan Kâhya'nın yoksulluğu Kâzibe'nin tutkusundan önde gelmektedir. Çoban Hasan ise bunu hiç düşünmeden gündün güne daha da tutulur Kâzibe'ye. Bu sevgi böyle sürüp giderken, bir gün aynı köyden oldukça yakışıklı ve varlıklı bir ailenin genç oğlu Kara Ali Kâzibe'yi görerek çok beğenir. Hemen görücü gönderir. Bu haberi duyan Hasan Kâhya deliye döner. Hele Kâzibe'nin Ali'ye isteyerek varması onu iyice şaşkına çevirir. Ama elinden gelen yoktur. Çaresizdir.

Kısa zaman sonra Kâzibe'nin Kara Ali ile düşünleri olacaktır. Bu arada Hasan Kâhya, umutsuz sevgisini dile getiren bir türkü yazar. Kara Ali ise Hasan Kâhya'nın Kâzibe'ye olan tutkusunu çok iyi bilmektedir. Üstelik halk tarafından da hoş karşılanmayan bu evliliğin hüznü tüm köyü sarmıştır. Kara Ali hem kendisini

KARACAOĞLAN SELEKSİYONU ÜZERİNE BİR ÖNERİ

— II —

Yazan : A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU

Karacaoğlan'ın doğum ve ölüm yeri ve yılı kesinlik kazanmamıştır henüz. Yaşadığı yüzyıl üzerinde bile halen birleşmeğe varılamamıştır. Tüm yaşamı karanlıklar içindedir.

Ama bu böyle sürüp gidecek mi?

Sayın Mustafa Necati Karaer şöyle diyor:

«... Buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere elde mevcut bilgi ve belgeler, Karacaoğlan'ın yaşadığı zamanın bilinmesine yetmemektedir. Bunun için, edebiyat tarihçileri ve araştırmacılar, hangi sonuca varırlarsa var-sınlar, gerçek yerine bir ihtimali söylüyor, bir ihtimali tartışıyorlar demektir. Yeni belgeler ortaya çıkıncaya kadar da, durumun değişmesi veya tartışmaların kesilmesi beklenemez. O halde yapılacak şey, şimdilik, ihtimallerin en kuvvetlisini, gerçeğe en yakın olanını tesbit etmek-tir» (1).

Biz de, Karacaoğlan'ın doğumu, ölümü ve özellikle önemli olan yaşadığı yüzyıl üzerine birbirini tutmayan, çelişkilerle dolu türlü gör-rüşler incelenerek, gerçeğe en yakın olanını saptayarak öbürlerini ayıklamak, seçmek gerektiği

affettirmek, hem de Hasan Kâhya'yı biraz olsun avutabilmek için ona üç altın lira armağan gönderir. Hasan Kâhya bu liraları almaz, geri çevirir. Deli gibi sevdiği Kâzibe'den öcünü almak için de türküsünü Kâzibe'nin düşününde de söyler. Düşününün neşesini iyice kaçıran türkü büyük bir kavganın çıkmasına neden olur.

Hasan Kâhyanın Kâzibe türküsü önce köyün malı olur sonra bütün Dırama'ya yayılır. Türkü ve öykü artık tüm Dıramalılar'ın dilindedir. Kâzibe'nin yuvası da bu türküden oldukça etkilendir. O kadar ki, kocası da huysuzlanıp karısından şüphelenmeye başlar. Bu şüphe kısa bir zaman sonra yuvasının yıkılmasına değin varır.

Düşünlerde, bayramlarda acımasız taşlamalarla tefe konup çalınan Kâzibe, 1920-1921 göçmenleriyle Türkiye'ye gelip bu acıdan kurtulur.

Kâzibe'nin İstanbul'a gidip Kartal-Maltepe'sine yerleştiği ve kendisini unutturmağa çalıştığı söylenir. Çünkü bu öykü kendisinden başka göç edenlerden bir tek Keşan'ın Mahmutköy'üne yerleşen Kâzım Ağa bilmektedir. O da kimseye söylemeyeceğine söz vermiştir.

inancındayız şimdilik.. Bu seleksiyon işinde bazıkız, gerçeğe en yakın olanı saptamak yerine, gerçeğe uymadıkları açık ve kesin olanlardan başlayıp bunları elemek yöntemiyle gerçeğe ulaşma yolu uygulanabilir. Örneğin büyük ozanın doğum yeri üzerinde bu yol izlenebilir.

Karacaoğlan'ın doğum yeri üzerine ileri sürülen tüm görüş, yorum ve söylentileri sıralıyalım:

1 — Bahçe'nin (eski adı Bulanık = Bulanıkbahçe) Haruniye bucağına bağlı FARSAK = VARSEK köyünde,

4 — Maraş civarında ZİVAD köyünde.

3 — Kilis'in Musabeyli bucağıının ZOBOLAR köyünde,

4 — Maraş civarında ZİVAD köyünde,

5 — Belgrad'da,

6 — Kozan'da,

7 — Binboğa'da,

8 — Erzurum'da,

9 — Bulgar dağında,

10 — Kırşehir'in Mecidiye ilçesinin MAMALI köyünde doğduğu, doğmuş olabileceği "eri sürülmekte, ya da ozanın şiirlerindeki,

«Binboğa'dır benim ilim»

«Erzurum'dur benim ilim»

«Bulgar dağıdır yaylamız»

«Mamalı'dan ben bir Rıdvan oğluyum»

«Maraş illerine giden kervancı

Selâm söyle bizim il'e, oba'ya

Eğlen Allah'ı seversen seyrancı

Uğran Pazarcık'a, Salmanbaba'ya»

«Kozan dağından neslimiz

Arı Türkmen'dir aslimız

VARSAK'tır durak yerimiz

Gurbet ilde yâr eşler bizi»

gibi mısralara dayanılarak, birbirine uymayan çelişkili yorumlarda bulunulmaktadır. Bunların hangisi gerçek, hangisi değildir, bunu -bu gün için- kesin olarak saptamak olanak dışıdır. Ancak bunlar arasında seleksiyon (Ayıklama, seçme, eleme) yaparak gerçeğe en uygun olanını ortaya çıkarmak ve onun üzerinde görüş birliğine vararak öbürlerini eleyip atmak gerekir.

Yalnız kesin olan ve üzerinde birleşilmiş bulunan bir nokta var. «Karacaoğlan Güney illeri çocuğudur.» Ama böyle bir saptama da yeterli sayılamaz. «Güney illeri» deyimini geniş bir

bölgeyi kapsar. Bu bölge içinde, doğum yerini saptamak gerçeğe doğru atılmış en olumlu adım olacaktır.

Karacaoğlan'ın, güney illeri çocuğu olduğu kesinlikle belli olduğuna ve bu görüş üzerinde birleşildiğine göre, bu bölge dışında kalan «Erzurumludur. Belgradlıdır. Kırşehir'in Mamalı köyündendir...» gibi ileri sürülen görüş ve yorumları kabullenmek doğal olur. Nitekim Kırşehir'in Mamalı köyünden başka da Mamalı adında (...) köyler bulunduğu gibi, şiirde geçen MAMALI'nın bir köy olmayıp, «İfrazı Zülkadriye Mukataasına tabii» bir Türkmen aşiretinin adı olduğu Hazine-i Evrakta (Devlet arşivinde) «Divan-ı Hümayun Mühmime Defteri»ndeki kayıtlarla kesin olduğu ortaya çıkmıştır. (2), Bundan başka,

«İsmail bey yaylasından kalkınca
Soğuk sulu yaylarını kal demiş»

mısralarıyla başlayan ilgili şiir bir bütün olarak incelenirse, «Mamalı'dan Rıdvan oğlu olanın Karacaoğlan değil, şiirde adı geçen İsmail bey olduğu açık seçik görülmektedir. Türk Halk edebiyatında başkasının, ya da bir ölünün bile ağzından şiir söyleme geleneğinin temel taşı sayılabilecek nitelikteki bu şiiri, Karacaoğlan'ın «Bölge bölge timarları» olan ve çok zengin bir bey iken Sarı Halil oğlu adında birinin iftirasına uğrayarak Padişah fermanı ile tüm varlığından yoksun bırakılan İsmail Beyin ağzından söylediği hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek kesinlikle görülmektedir (3). «Demiş» sözcüğü de şiirin İsmail bey ağzından söylendiğinin başka bir kanıtıdır.

Ayrıklama ve eleme sürdürülecek olursa, bir il olmayan ve birer yüce dağ ve yayla olan «Binboğa, Bulgar dağı, Kozan dağı...» vb. görüşlerinin de kolayca elendiği görülmür. Ozanımızın, Maras'ın ZİVAD köyünde, Feka'nın GÖKÇE ya da GÖKCELLİ köyünde, Kilis'in ZOBOLAR köyünde doğduğu görüşleri de söylentilere dayanmaktadır. Öteye gitmemektedir. Elde herhangi bir belge, ya da başka bir kanıt yoktur.

Geriyse FARSAK = VARSAK kalıyor ki, gerçeğe en yakın, en uygun olanı da budur. Akşehirli Ahmet Hamdi efendi'nin 1876 da yazdığı cendî elyazması defter de, Karacaoğlan'ın SAĞIROĞLU soyunun FARSAK = VARSAK'ta hâlen yaşamakta olması da, ozanın şiirinde geçen «Varsak'tır durak yerimiz» mısraı da bunu doğrulayan belge niteliğinde en kuvvetli kanıtlardır.

Sayın Karaer de «... Bahçe'nin Farsak kö.

yünde doğmuş olması, sanırım ki, şimdilik ihtimallerin en kuvvetlisidir.» (4) diyor.

Ancak bir görüş birliği üzerinde birleşebilmek için, böyle bir elemeyi yetkili ve resmî bir kuruluşun yapması ve ulaşılan sonucu bildirilerle duyurması, yurt çapında yayınlaması gerekir. Bu kuruluş, Millî Eğitim, ya da Kültür Bakanlığı'nca, ya da Türk Folklor Enstitüsü bünyesinde oluşturulabileceği gibi, Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin işbirliği ile kurulmuş bulunan «DEDEKORKUT ENSTİTÜSÜ» örneği gibi bir «KARACAOĞLAN ENSTİTÜSÜ» kurmakla da sonuca gidilebilir. Artık bu günün geldiği kanısındayız.

Bu arada, Karacaoğlan'ın yaşadığı yüzyılı saptamakla ilgili ve önemli gördüğümüz, Sayın Karaer'in iki paragrafını da buraya aktarmakta büyük yarar görmekteyiz:

«... Bu belgeden çıkarabildiğimiz ortak görüş, 16. yüzyılda «Karacaoğlan» veya «Karacaoğlan» türkülerinin, divan şairlerini çileden çıkaracak kadar yaygınlaştığı, halk tarafından sevildiği ve bu türküleri adını veren bir kişinin yaşamış olduğudur. Saz şairlerinin, şiirlerini hem söyledikleri hem de aynı anda besteledikleri, yani ayrı bir besteciye ihtiyaç duymadıkları da hatırlanırsa, 16. Yüzyılda «Karaoğlan» veya «Karacaoğlan» adında çok ünlü bir saz şairinin yaşamış olduğu kesinlikle söylenebilir.» (5).

Öbür paragrafı görelim:

«... Biz burada, belgeler arasındaki ortak bir noktaya işaret etmekle yetineceğiz. Bunun için, önceki paragrafta yeralan destanın son dörtlüğündeki Şirvan'ın alınışını (1578-1579) ve 1582 yılında yapılan ünlü sünnet düğününü hatırlayalım. Her iki olay da, Sultan III. Murad zamanında (1546-1595) -1574-1595 olacak geçmektedir. «Sana derim sana ey Acem şahı» diye başlayan destanla da, Sultan Murad zamanındaki İran savaşlarından biri anlatıldığına göre, anılan padişahın yine Sultan III. Murad olması çok kuvvetli bir ihtimaldir. İşte bu üç belgenin dayandığı üç olay arasındaki zamanca yakınlık; Karacaoğlan'ın 16. yüzyılın ilk yarısında veya 15. yüzyılın sonlarında doğmuş olmasına, başka bir deyimle onun 16. yüzyıl şairi sayılmasına delil teşkil edebilir. (6)» diyor ki sayın Karaer, bu da ozanın 17. yüzyıl şairi olduğu görüşünü eler niteliktedir.

Görülüyor ki, büyük ozanın doğum yeri, yaşadığı yüzyıl gibi, ölümü, mezarının bulunduğu yer ve yaşamının tüm aşamaları bilimsel yönden

İstanbul'da Beşyüz Yıllık Bir Gelenek :

AYVANSARAY'DA TEKNE YAPIMI, KALFALIK GELENEĞİ

Yazan : Selim YALÇINER

— Helal olsun. Sen de ustalık hakkını helal et.

— Helal olsun.

İkinci genç de aynı sözcüklerin yinelenmesiyle ustasının elini öptü.

Bu iki genç, artık çiraklıktan çıkmış, kalfa olmuşlardı.

500 YILLIK GELENEK

Ayvansaray'dayız. Gördüğümüz, bindiğimiz, balığa çıktığımız pek çok sandal ve tekne burada yapılıyor. Fetih'ten bu yana oluşan geleneklerini sürdüren ama bir türlü gelişme gösteremeyen küçük küçük atelyelerde tekne üretiliyor. Ayvansaray'da Balat'tan ötede, çevre yolu Haliç Köprüsünün ayağı altında yer alan bu küçük bölgede 9-10 yaşlarındaki çocuklarla 71 yaşındaki ustalar birlikte çalışıyorlar Cılız barakalarda, döküntü binalardan bozma işliklerde bir ayda 8-9 bin liraya normal boyda sandallar üretiliyor. Sandal üretiminde 4-6 tür ağaç kullanılıyor ve tefeciler metre kubünü 3 bin liraya aldıkları ağacı 20 bin liraya tekne yapımına satıyorlar..

«61 yıl önce, 10 yaşındayken geldim Ayvansaray'a. İşe başladığımda gündeliğim 10 kuruşturdu. O zamanlar bir ekmek 18 kuruşturdu, 1,5 yıl sonra 25 kuruş, 3 yıl sonra da 50 kuruş almaya başladım. Ekmek, yiyecek bulamıyorduk. Ekmeği, (bayat pazarlarından) alıyorduk. Siz bilemezsiniz bayat pazarlarını. Buralarda 4-5 günlük ekmeğe satılırdı. Çok yokluk çektik. Şimdiki gençlere bakıyorum da, elektrikler kesildi mi, hemen bağırıyorlar. Bir elbiseyi 6 sene giyerdik. Bugünse televizyonda hep konfeksiyon reklamları var. İşler mi nasıl?»

Hacı Hürrem Altınbilek, Ayvansaray'ın en yaşlı çalışanı. Ayvansaray'da en yaşlı çalışana büyük saygı gösteriliyor. Onun sözünden çıkılmıyor. Hacı Hürrem Usta, ayaklarından hastalandığından bu yana, pek dolaşamıyor. Ancak, atelyesinin başında ve çalışanları sürekli denetliyor.

«İşler iyi değil. İyi de olamaz zaten iyi olsa, büyükler buraya el atmazlar mı? İşin eski bereketi kalmadı. Çirak olarak işe başladığım zaman, 60 yıl önce, bir sandal yaptık mı sevinirdik. Elimiz biraz para görecekti diye heyecanlanırdık. Şimdi sandal isteyen çok ama bizde yapacak güç yok. Ağacın metre kubünü 20 bin lira oldu. Halbuki ağacı bize satan tefeciler, 3 bin lira ve-

Hoca çevresinde toplananlara bakmaksızın, hafifçe sallanarak yüksek sesle dua ediyordu. Duanın arasından, zaman zaman «... Hazreti Nuh... Paşa... Bey...» gibi sözcükler duyuluyordu. Hoca'nın çevresindekiler de saygıyla duaya katılıyorlardı. Birden, «Amin, amin...» sesleriyle bir hareketlilik başladı. Topluluğun yaşlılarından biri, iki genç kollarından tutarak orta yaşlı bir kişiye doğru götürdü.

— Gel bakalım şöyle. Öp ustanın elini, hakkını helal et.

— Hakkını helal et usta.

seleksiyona gereksinme göstermektedir. Yetkili bir kuruluş eliyle bu yapılmadıkça görüş birliğine varılamayacak, tartışmalar sürüp gidecektir.

Durumu özetleyecek olursak, kurulacak yetkili ve resmî bir kuruluşun, bu olumsuz ve sonuçsuz tartışmaları önlemesi günü gelmiştir artık. Evet, bu kurul, örneğin Türk Folklor Enstitüsü olabilir. Ya da Millî Eğitim Bakanlığı veya Kültür Bakanlığı bünyesinde bir kurul, ya da bir üniversite ilgili fakültesinin işbirliği ile oluşturulacak KARACAOĞLAN ENSTİTÜSÜ...

Halen ozanın şiirleri tek tek, gerektiği kadar derinlemesine incelenmediği gibi, bunların yorumlarında da ve hele adının yazılışında bile henüz birliğe varılmış değildir. Büyük ozanın şiirleri bilimsel yöntemlerle tek tek, derinlemesine yetkili bir kurulca incelenen olursa, önemli sonuçlar elde edileceği, Karacaoğlan üzerindeki karanlık tüllerin yer yer sıyrılarak bir çok tarihsel olayların da aydınlığa çıkacağı, şiirlere sonradan yapılan yakıştırma-ekleme'lerin de tarih olayları ve belgeleri ışığında eleneceği kanısındayız.

(1) Mustafa KARAER, KARACAOĞLAN Havatı-Sanatı-Şiirleri, S. 35 - Tercüman 1001 TEMEL ESER No. 26 - İstanbul.

(2) Ahmet Refik. ANADOLU'DA TÜRK MEN AŞİRETLERİ. Mukaddime S. IX-X, Devlet Matbaası - İstanbul 1930.

(3) A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU. Karacaoğlan Üzerinde Yapılan Yanlışlıklar, TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI, Sayı 345-346, İstanbul 1978.

(4) Mustafa Necati KARAER a.g.e. s. 14.

(5) M. Necati KARAER a.g.e., s. 16-17.

(6) M. Necati KARAER a.g.e., s. 32-33.

Kalfaya yükselen genç bir çirak, uduktan sonra Ustasının elini öperken...

riyolar metrekübüne. Müşteriyle anlaşılıyor, malı teslim edene kadar fiyatlar yüzde 100 artıyor. Devletin bu işe el atıp, ağaç satımını kolaylaştırması lâzım. Yoksa bir kaç yıl sonra Ayvansaray diye bir yer kalmaz, burası torna-tesviye atelyeleriyle dolar. Sandal yapan ancak bir iki yer kalır İstanbul'da. Zaten İstanbullular bu işe girişmek istemiyorlar, dışardan gelenlerin de gözü korktu mu, tekne yapıcılığı biter...»

YETENEĞİ VARSA

10 yaşlarındaki çocukların koskoca tekne-leri kamyonlara yüklemeye çalıştıkları, hızar ve testere seslerinin, çekici takırtılarına karıştığı, düzensizliğin düzeni içindeki Ayvansaray aralıklarında yürürken karşılaştığımız kalfalık töreninde, kalfa olacak çiraklara ustalarının ellerini öptüren bir başka ustaya konuşuyoruz. 68 yaşındaki Muhsin Arif Turgut'la.

«Çocuklar; babaları, amcaları, başka yakınları tarafından buraya getirilirler. Çocuğu yani çirağı alan usta, onu 6 ay, bir yıl dener. Eğer yeteneği varsa, çalıştırmaya devam eder. Yok, eğer çirak bu işi başaramayacaksa, çocuğu getireni çağırır. (Bunu başka işe koyun) der. (Bu işe yatkin değil, zanaatta gönlü yok). Üç yıl çiraklık eden çocuğu ustası sınar. Sınav, çirağın bir tekneyi tek başına yapmasıdır. Usta çirağı uzaktan gözler. Çirak düzeltilemeyecek bir hata ya-

pıncaya kadar müdahale etmez. Baktı ki çocuk beceremiyor, kendi yapar işi. Sonra bir kez daha sınar. Çirak, tek başına bir tekneyi yapacak duruma geldiğinde, kalfa olmayı hak etmiş demektir. Ustası ona bir tören yapar, çirak kalfa olur. Bu, ustanın çirağa karşı son görevidir. Törenden sonra çirak isterse ustasından ayrılır. Ama genellikle ayrılmazlar. Askere gidinceye kadar ustalarının yanında kalırlar. Kalfalıktan usta olmak da aşağı yukarı aynı şartlara bağlıdır.»

AĞAÇ FIYATLARI:

Ayvansaray tekne yapıcılarının en büyük derdi, ağaç fiyatları. Hacı Hürrem Altınbilek'in kardeşi Cevat Usta, bu sorun için şöyle konu-şuyor:

Ağaç, teknenin en temel hammaddesi. Ama çok pahalıya alıyoruz ağacı. Çam, 20 bin lira Dişbudak 10 bin, meşe 6 bin, gürgen 7 bin, karaağaç 6 bin liradır. Kayık yapıcısının ağacı daha ucuza alması şart. Bunun için ise, Orman Bakanlığının konuya eğilmesi gerekiyor. Eğer Bakanlık bize ucuz ağaç sağlarsa, hem bu üretim dalı korunmuş olur, hem de sömürü azaltılır...»

Ayvansaray tekne yapıcılarının bu sorunu da çözümlenmezse, göz göre göre bir geleneğimizin daha yokolacağı kuşkusuz gibi...

ŞEMS-İ TEBRİZİ'NİN MEZARI

Yazan : Dr. Op. Bedri NOYAN (DEDEBABA)

Şems'in, Hz. Mevlânâyı tasavvuf aşkına düşürüp tutuşturan kişi olduğu ve Konya'da şehid edildiği bilinir. Gerek hayatı, gerek ölümü üzerinde çeşitli söylentiler yapılmış ve yayılmıştır. Mezârı da kesin olarak söylenmemiştir. Konya'da bir makaamı vardır. Fakat onun asıl yattığı yer hakkında, bilinen şimdiye kadar yazılıp söylenmeyen noktaları ortaya koymak istedim.

Bu arada kısaca Şems hakkında da bilgi vermeği uygun buldum.

Adı, Doğumu, soyu :

Şems-ed-din Muhammed Tebrizî (Şems-i Tebrizî) = Tebrizli Şems diye tanınır. Şehir den şehire gezdiği için ona Uçan Şems anlamına (Şems-i perende) de denmiştir. «Tebrizli olgun insan» anlamına (Kâmil-i Tebrizî) diye de anılır.

Yalnız Devletşâh onun bir İsmâîlî prensi olduğunu söyler. Tebriz'de gizlice okutulup yetiştirilmiş olduğu da kaydedilmektedir.

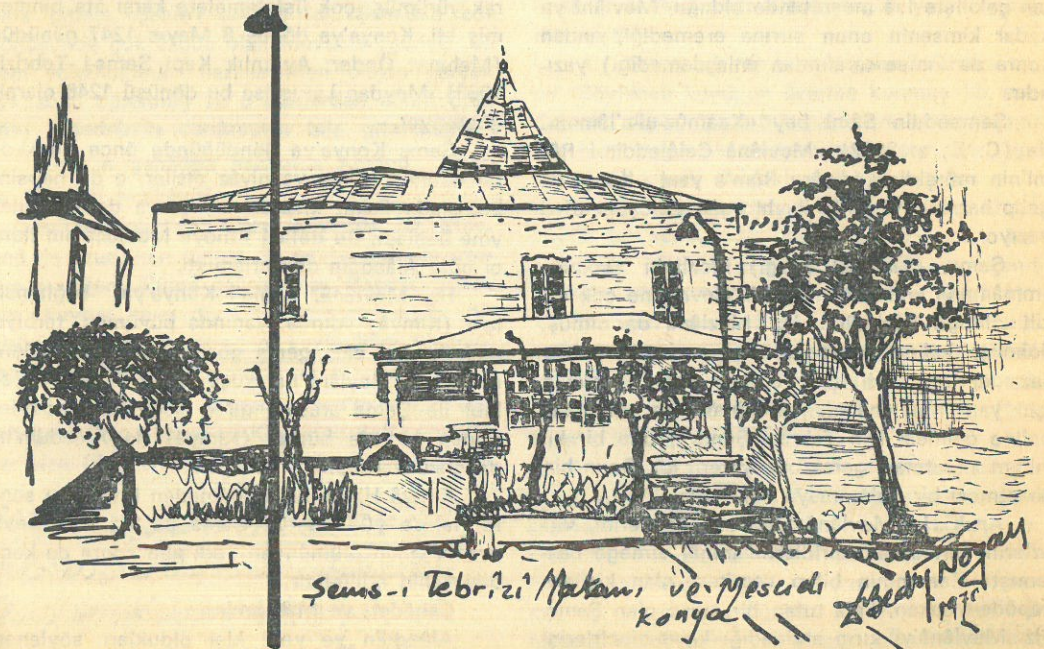
Cüveynî «Cihângüşâ»sında (C. III., s: 249) Babası diye söylenen Celâleddin Nev.Müselmân adlı hükümdârın sadece Alâeddin adında bir oğ-

lu olduğunu kaydeder. Bu hükümdâr 1221 (618 H.) de ölmüştür.

Babası: Melikdâd oğlu Alî'dir, Ahmed Eflâkî de böyle yazar. Sipehsâlâr'de Babası ve Dedesi hakkında bilgi yoktur.

Ebû-Bekr Selebâf (Sepet ören Ebû Bekr) e mürid olmuş. Sonraları daha yücelmek, ileri varmak için İrâk-ı Acem, Bağdad, Şâm, Haleb, Erzurum, Sivas, Kayseri gibi zamanının kültür merkezi olan şarlarda bulunup bir çok bilginler ve tasavvuf ehli ile ilişki kurdu. Bağdad'da Evhad-ed-din Kirmânî ile buluştu, onun dar şeri'at görüşlü olması nedeniyle orda kalmadı. Şâm'da Muyiddin-i Arabî ile buluştu. Erzurum'da ilkokul öğretmenliği de yapmıştır. Onun «Ahi» olduğu da söylenir. Bazı kaynaklar onu Azerî Türklerinden gösterir.

«Makaalât» adlı yapıtında: «Benim Tebriz'de Ebû-Bekr adlı bir şeyhim vardı. Sepet örer, onunla geçinirdi; ondan pek çok bilgiler öğrendim» der. Kimya, Cebir, Astrologi, Teoloji, felsefe öğrenmiştir. Felsefe'ye karşı olup tasavvuf'a ve «Vahdet-i vücûd» = Varlık birliği'ne inanırdı.

Şekil : 1

Bazıları, Şems'i bir tarikata bağlamayı doğru bulmuyorlar. Bunu da onun başına buyruk, ser.âzâd bir kişiliği olduğuna bağlıyorlar. Kendisinin: «Bize Rasûl aleyhisselâm hırka giydirdi» deyişinden (geçmiş bir ulu kişinin ruhâniyeti ile yetişip olgunlaşanlardan) = Üveysi olduğunu ileri sürenler de vardır.

Ahî olduğu düşüncesi akla yakındır, Ahî'lik o sıralarda Bektâşilikte erimekte olup Şems'in de ünü çok yayılmış olan Hacı Bektâş velî hazretlerine bağlanmış olması çok olağandır. Nitekim Hacı Bektâş velî Vilâyetnâme'lerinde de böyle kayıtlar vardır.

Mevlânâ ile Buluşma: Onların buluşmasına «İki Denizin Kavuşması» (Merec-el.bahreyn) diyorlar. Bu söz Kur'ân-ı Kerim'de Râhman süresinde 19. âyette geçer. Buluşmaları 26 Cumade. lâhire 642 H. gündür. Bunu bazı yerlerde 23 Ekim 1244, bazılarında da 25 Kasım 1244 diye yazarlar.

Şems Konya'ya geldiğinde Hz. Mevlânâ eli, Şems de ondan bir kaç yaş daha fazla idi.

Özellikleri ve Hz. Mevlânâ'ya Etkisi:

Hz. Mevlânâ gibi kuvvetli yetişmiş bir insanı kendinden geçirecek Aşk ummânına daldıran bu garip insan, sadece lâübâlî bir derviş midir? Sipehsâlâr'da (Hâl ve keşif ehli, maşuklar kutbu olup sözde ve Allâh'a yakınlıkta Mûsâ, halktan çekilişte İsâ meşrebinde olduğu, Mevlânâ'ya kadar kimsenin onun sırrına eremediği, ondan sonra da kimse tarafından anlaşılamadığı) yazılıdır.

Şemseddin Sâmî bey «Kaamûs-ul-â'lâm»ın. da (C: 5., s: 2872) «Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin mürididir, diyâr-ı Rûm'a yani Konya'ya gelip hazret-i müşârün ileyhi irşâd etmiştir» diye yazıyor.

Şems, (Tanrısal Sevgi) idealinin sonsuz ummânında erimiş bir kişi idi. Çevresine çok etkili olduğu kesindir. Hz. Mevlânâ da olmuş, dolmuş; kabını yırtmağa, kazanını patlatmağa hazır durumda idi İşte bu dışa vuruş, patlayış için yani Mevlânâ'nın bildiğimiz Hz. Mevlânâ haline gelmesi için Tebrizli Şems'in ona bir kıvılcım sıçratması gerekli ve yeterli idi. Onun bin âh etmesi bir dokunmaya bakıyordu.

Artık Hz. Mevlânâ Medrese derslerini, va'azlarını bırakmış, müridlerini ihmâl etmeğe başlamıştı. Zamanının bilim otoritesi olan kişilere tepeden bakan, kafa tutan bir insan olan Şems, Hz. Mevlânâ'yı kırıp atamadığı kayıt zincirlerinden bir ânda kurtarmıştı. Şems volkan gibi bir insandı; aşamasını sindirmiş bir kimsenin idi.

Hz. Mevlânâ'yı kitaptan ayırıp «Vecd»in sonu gelmez enginliklerine atan, onu çığına döndüren, evlâd-ü iyâinden ayıran, sokaklarda cezbe ile sema ettiren, yahudi mahallesinden apaçık şarap taşıtıran, Kur'ân yerine gazel okumağa yönelten koca Tebrizli..

Şems, Mevlevîliğe de etki yapmıştır. Mevlevîliğin Veled kolundan ayrılan ve Aşk'ı, Cezbeyi temsil eden bölümü Şems'in adına oranla (Şemsi kol) diye anılır.

Şems'in Konyadan Ayrılış ve Dönüşü:

Şems yüzünden Hz. Mevlânâ'nın ailesini, dostlarını, müridlerini bir yana itmiş olması çevrede, özellikle Mevlânâ ile temâsdan çıkar sağlayanlara zarar vermeğe başlamış, dedi-kodular alevlenmişti.

Şems bir gün Konya'dan habersizce ayrılıp belirsiz bir yere gitti. Bu olay, Meydan Larus'a göre 1245 te, Gölpinarlı'ya göre 10 Şubat 1246 dadır.

Onun Konya'dan ayrılışı Mevlânâ'yı çok etkilemiş, üzmüş, hasret ve üzüntüsünü anlatan bir çok şiirler yazmasına neden olmuştur. Zâten şiirlerinde, imza beytinde, kendi adı yerine Şems adını kullanmakta idi. Sonraları Haleb'ten veya Şam'dan Şems'i Konya'ya geri getirmeğe giden Hz. Mevlânâ'nın büyük oğlu Sultan Veled, dönüş yolunda Şems'in atının yanında yaya olarak yürümüş, çok üstelemelere karşı ata binmemiş idi. Konya'ya dönüş 8 Mayıs 1247 günüdür (Mehmet Önder: Aydınlık Kapı Şems-i Tebrizi, 1963). Meydan Larus ise bu dönüşü 1246 olarak gösteriyor.

Şems Konya'ya döndüğünde önce dedi-kodu edenler tövbe ve niyâz ettiler, o da hepsini bağışladı. Fakat kısa zaman sonra dedi-kodular yine başladı. Bu defaki fitneye Mevlânâ'nın ikinci oğlu Alâeddin de karışmıştı.

Hz. Mevlânâ, Şems'i Konya'ya bağlamak için (Kimyâ) adında, yanında büyümüş, terbiye edilmiş, hâl ehli, geniş gönüllü bir kızla evlendi. İşte Mevlânâ'nın küçük oğlu Alâeddin Çelebi ile Şems arasına giren soğukluk nedenlerinden biri de budur. (Kimyâ) da Alâeddin'in de gözü varmış.

Kimyâ Hatun bu evlenmeden kısa süre sonra Hakk'a yürümüştür. Şems bu kızı pek seviyordu. Onun ölümünden yedi gün sonra da kendisi şehid edilmiştir.

Şehâdeti ve Makaanları:

Alâeddin ve yedi kişi oldukları söylenen yardakçıları Şems'i yok etmeğe karar verirler. Bir akşam puslu kurarlar. Şems'e «Kendisini gör-

mek isteyen bir derviş var» diye haber yollarlar. O dışarıya çıkınca üzerine saldırırlar ve cesedini bir kuyuya atarlar. Olay 5 Aralık 1247 (5 Şaban 645 H.) perşembe günü olmuştur.

Onun şehid edilişi üzerinde çok söylentiler ortaya atılmıştır. Bunların çoğunu da Mevleviler çıkarmıştır. Hz. Mevlânâ gibi bir yüce zâtın oğlunu kaatil olarak göstermemek çabası ile.. Gü-yâ, Şems, «Nereden geldiği belli olmadığı gibi nereye gittiği de bilinmeyen bir serseri derviş» diye söylenegelmiştir.

Feridûn Sipehsâlâr adlı dervişin (Menâkıb-ı Sipehsâlâr)ında ve Sultan Veled'in (İbtidâ-nâme)sinde Şems'in şehid edilişi pek örtülü geçmiştir. Bu kimseler olay zamanı Konya'da yaşıyorlardı. En ufak olayları bütünü ayrıntıları ile kaydederdiler. Böyle önemli bir olayı neden kaydetmesinler? (İbtidâ-nâme) Şems'in: «Bir gidiş gideceğim ki izimi bulamayacaklar. Nihayet onu bir düşman öldürdü diyecekler» diye yazar. Sipehsâlâr da bu kaydı aynen almıştır.

Bütün problem, işi Hz. Mevlânâ'nın bilmemesi, öğrenmemesi idi. Şems'in ölümü ara duyurulmamış idi. Mehmed Önder, yukarıda adı geçen kitabında (s: 54) «Susturmuş çünkü olay gerçekten iğrenç bir tarzda hazırlanmış» diyor.

Hattâ Hz. Mevlânâ yine önceki gibi dedi-kodulardan kaçıp gitti diye kendisi Şam'a iki defa gitmiş, Şems'i aramış idi. Şam'dan son dönüşünde çok üzgün olan Mevlânâ üçüncü bir Şam yolculuğuna hazırlanırken olayın gerçek öyküsünü öğrenmiş ve o günlerden sonra ölen oğlu Alâeddin'in cenâzesine bile gitmemiştir.

Şems'in şehâdeti hakkında Ahmed Eflâki iki söylenti kaydeder:

Sultan Veled'den gelen söylenti: Hz. Mevlânâ ile otururken birinin Şems'i çağırması üzerine o: «Beni ölüme çağırıyorlar. Yarattış ta O'nun, buyruk ta..» diyerek dışarıya çıktığı, öldürülüp cesedinin ortadan kaybedilişi biçimindedir.

İkinci söylenti: Sultan Veled'in eşi, Ulu Ârif Çelebi'nin annesi ve Kuyumcu Selâhaddin'in kızı olan (Fâtıma Hatun)dan gelmedir. Şems se-

نَسَنَدُهُ قَرَارِ قَطْرَةٍ مَعْلُومٍ أَوْلَهُ حَقَّقَةَ حَكَايَةِ إِيْشَارَتِهِ شَمْسِيَّةً تَبَيَّنَتْ قَوِيَّةً فِيهِ مِنْ مَثَلِ حَكَايَةِ كَتْمِكَيْدِهِ أَوْلَهُ رَوَايَةً أَيْدَلَكُمْ مِنْ مَثَلِ حَكَايَةِ حَقَّقَةَ حَكَايَةِ بَكْتَاشِيَّ وَبِهِ نَامُهُ بِأَرْبَابِ أَيْلِيَّ أَيْلِهِ أَرْسَالِ أَيْلِيَّ وَصُولِ بُولُقَةِ وَجَبْتِ نَامِهِ سِيْنِ أَوْ قِيُوبِ مَغْرِبِيٍّ مَعْلُومٍ أَوْلَهُ قَدْرَهُ بَرْزَلَهُ بِرَدِّهِ سُلْطَانَ أَرْسَالِ

بِوَرْدِهِ سَكْرَةَ بَرِيَّ ارشاد آیدہ دیو تحریر الیمشی اول وقت حضرت حکار جلا طاعنہ عبادتہ و طاعتہ مشغول آید و اوتوز آتی بیگ اولیا باشند موجود آید چون حضرت حکار مبارک نطق سعادت نازدن بیو بیگ چقدی کی مثلا حکار بزور بردہ استمشی اکر درویش مطلوب آید بیز کنیز تکمیل لازم کلور آید آنجی یا نمزده اوتوز آتی بیگ خلیفہ واردر برین ارسال آید ریزو بیو دیو درون اطرافہ نظر آید بیو قنقار کیدر دیو نطق بیو دیو جمله سحر سکوتہ واردی جواب ویدر مدبر شمس تبریزی بیزدن بطور ارنلر شمس بن کیدرم بیو حضرت حکار مبارک لفظظظظ اولیو بیو بنکک آیلہ میدانه ویلہ کلدر کباش آیلہ کیت باش سحر کلدر دیو در حال شمس تبریز حضرت حکار مبارک آیلن اویوب بیو روان اولدی برجه کوی قونید شہرینہ داخل اولدی برداشتمیزینہ سؤال آیلدی کی مثلا حکار کدر مدرسه کتر نہ محله در بزرگ کورسین بیو اول دانشمند کلدر دده سلطان سکا کترتوم

Şekil : 2 — (Sayfa: 207)

Hacı Bektaş Veli Vilâyetnâmesinde Şems'in Pirevinden Konya'ya gönderildiğini gösterir sayfalar

hid edilmiş, cesedi bir kuyuya atılmış. Bunu sonradan öğrenen Sultan Veled (Gü-yâ düşünde görmüş diye de söylerler) cesedi oradan alıdırıp Mevlânâ'nın medresesinde, medreseyi yaptıran 'Emir Bedreddin Gevhertaş'ın yanına gömdürmüştür.

A. Gölpinarlı ise burası Şems'in makaamıdır. Söylenen kuyunun üzerine konmuş bir sandukadır, diyor. Yani buraya sonradan makaamının bulunduğu bir zaviye yapılmıştır. Bu gün Konya'da klasik Selçuklu kümbet yapıtları tipinde piramit biçimli kurşun kaplı bir yapıdır. Ahşab büyük bir sandukası, bunun beş-on adım ötesinde de bir kör kuyu vardır. Burasının kendi çizdiğim bir resmini yazıma ekledim (Şekil: 1).

Şems'in, Mevlânâ'nın babası (Sultân-ül-ulemâ)nın yanına gömüldüğü de söylenir. Sultân-ül-ulemâ'nın sağında büyük, yüksek ve kitâbesiz bir sanduka vardır ki Mevleviler buraya (Makaam-ı Şems) derler.

Konya'da Şems makaamı olarak bilinen yapı'nın mescit imamı O. Karabulut sanduka çevresindeki hasırların eskidiğini, onları söküp yerine halı konulurken kilidi çürümüş bir kapak bulup mahzene indiğini ve orada kireçle sıvanmış bir mezar gördüğünü, o zaman Mevlânâ Müzesi Müdürü olan Mehmet Önder'e haber verdiğini «Şems-i Tebrizi» adlı kitabında yazıyor (s: 58-59).

Şems'in asıl yattığı yer :

Mehmet Önder bey, Bektâşî geleneğine göre, Şems'in kesik başını alıp sema' ede ede Tebrîze gittiğini kaydeder (s: 53). Tebrîz'de, Pa. kistan'da Moltan'da da onun adına makamlar vardır. Bunların hepsî Konya'daki gibi birer ma-kaamdırlar, yatır değildirlir.

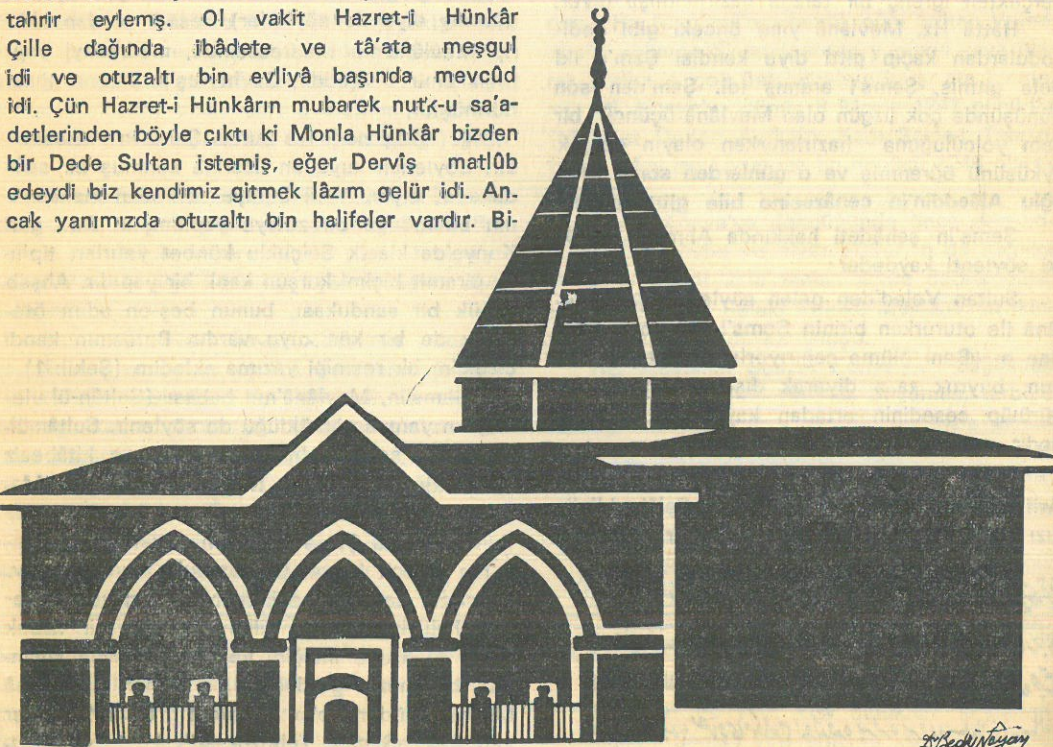
Hâlen Şems'in iskeleti ve irice kafatası gö. mülü bulunan asıl mezarı Hacıbektâş'ta Hacı Bektâş Veli'nin yatırını bulunan yapı içindedir. Bektâşîliğin merkez âstânesi olan (Pir evi)nde-dir.

Fakiire rahmetli müşşidim Ali Nâci Bay'âl Dede-baba enenlerim tarafından hediye edilmiş olan 28 Şevvâl 1305 ve 24 Mart 1304 tarihinde Berat'lı Dervîş Abd-ün-Nebî eliyle yazılmış bir yazma (Hacı Bektâş velî Vilâyetnâme)sinde, s: 206-207 de şöyle bir kayıt vardır:

Hazret-i Hünkârın işâretıyla Şems-i Tebrîzî Konyaya Monla Hünkâra gittiğidir (Bu başlık kırmızı mürekkeble yazılmıştır): Öyle rivâyet ederler ki Monla Hünkâr Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Veliye nâme yazup elçi ile irsal eyledi. Gelüp vüsûl bulduktâ muhabbet-nâmesin okuyup mefhumu ma'lûm olduktâ bizlere bir Dede Sultan irsâl buyurasınız bizi irşâd ede deyû tahrîr eylemiş. Ol vakit Hazret-i Hünkâr Çille dağında ibâdete ve tâ'ata meşgul idi ve otuzaltı bin evliyâ başında mevcûd idi. Çün Hazret-i Hünkârın mübarek nutk-u sa'adetlerinden böyle çıktı ki Monla Hünkâr bizden bir Dede Sultan istemiş, eğer Dervîş matlûb edeydi biz kendimiz gitmek lâzım gelür idi. Ancak yanımızda otuzaltı bin halifeler vardır. Bi-

risini irsâl ederiz, deyû buyurdular. Dönüp etrafına nazar eyleyüp «Kangımız gider» deyû nutuk buyurdular. Cümlesi sükûta vardı cevap vermediler. Şems-i Tebrîzî yerinden durup «Erenler Şâhî ben giderim» dedi. Hazret-i Hünkârın mübârek lâfzından öyle çıktı ki «Benlik ile meydâna dile geldin, baş ile git başsız gel» dedi. Derhâl Şems-i Tebrîz Hazret-i Hünkârın mübârek elin öpüp yola revân oldu. Bir cum'a günü Konya şehrine dâhil oldu. Bir dânişmendine sual eyledi ki Monla Hünkârın medresesi ne mahaldir bizlere gösterin, dedi. Ol Dânişmend «Gel Dede Sultan sana göstereyim» deyû önüne düşüp olduğu mahalle götürdü» (Yazma Nusha s: 206 - 207) (Şekil: 2)

Bundan sonra Şems orada bir havuz kenarında bir köşk içinde oturan iki gözleri görmez, iki elleri çolak ve iki ayakları kötürüm bir ma'sûm görür. Mevlânâ'yı sorar, çocuk «Cuma namazına gitti» der. Git çağır deyince hâlini anlatır. Şems onu elleriyle sivar ve çocuk tamamen düzelir, gözleri görür. Sevinçle Mevlânâ'yı çağırmağa koşar. Şems havuz kenarında duran kitapları suya fırlatır. Mevlânâ geldiğinde bunu görür, «Bir kitâbım vardı ki bulunması mümkün değildin» diye üzümlünce Şems bütün kitapları

Şekil : 3 — Hacı Bektâş Veli Yatırını Girişi Dıştan Görünüşü.

(Resim : Dr. Bedri Noyan)

sudan alır kablâlarından tutup silkeleyince tozları çıkar, suda ıslanmamışlar.

Bunun üzerine Mevlânâ kalkıp tevazu gösterir, Şems «Maksadımız Muhabbetin» deyüp sazarlar, şarkıcılar getirtir, sema'a kalkarlar. Yedi gün böyle sürer. Sonra Şems kadın - erkek cümle toplansın, sen de şarâb getir diye Mevlânâ'yı Aleksan nâm bir keferenin evinde çenbersiz bir fıçıda şarab var, ondan testileri doldur, hem de gizlemeden getir, der. Testileri gizleyerek getiren Mevlânâ yolda ayağı sürçerek testilerden birini kırar. Halk başına toplanır, «Bize yedi ilçenin bağlarını şarap yapmayalım diye söktürdün, kendin içiyorsun» derler. Kadı huzurunda şarap dut pekmezi olur. Şems onu tekrar yollar ve testileri gizlemeden getir diye tenbih eder. Şarab gelir, kadınlar ve sazendeler, nây, kudüm, mas-tar ile türlü yiyecekler, kebablar yenüp sema'lar edilir.

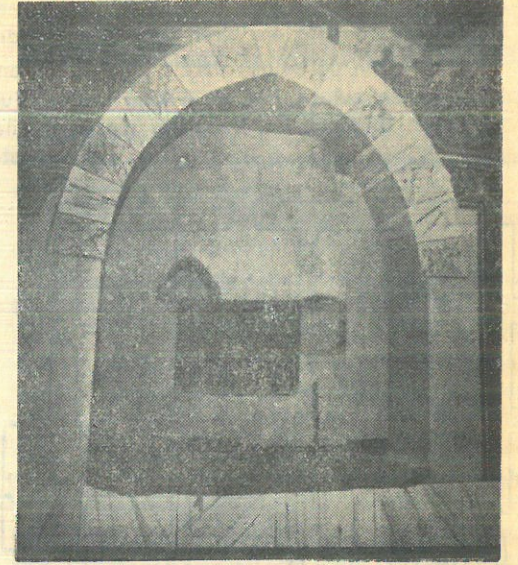
Yazma burada (s: 213) şöyle diyor: (İmdi bunu okuyanlar ve dinleyenler ol şarap sahih dünya şarabı idi deyû amel ve itikad etmeyeler. Hâşâ ki o şarab değil idi. Esrâr-ı Hudâ ve kerâmet-i evliyâ Aşkullâh şerâbı idi. Bu esrârî Âlimler bilir, cahiller ve ümmiler yanlış bilüp günahkâr olurlar. Velhasıl Mevlânâ Monla Hünkâr Şems-i Tebrîzden bunca kerâmetler görüp şol derece canını ve malını medresesini müritlerini ve şakirtlerini bilcümle işgâlin ve ulemâ hâlin terkidüp dervîş-i harâbât terk-i dünya ve ukbâ hâline girdi. Şems-i Tebrîz'den bir ân ve zemân ayrılmaz idi).

Nihayet dedi-kodu, fitne başlıyor. Tertipler, tezvirlir oluyor. Nihayet Monla Hünkârın oğlunu çağırıyorlar. «Senin baban kâfir oldu, bir derişe taptı, haberin yok mu? Nâmusun yok mu? Allâh'tan korkmaz mısın? Bari âlemden utanmaz mısın?» diye onu kıskırıyorlar. O da bunlara yemin ediyor «O dervîşin başın keseyim» diyor.

Fakat bu niyyetle üzerlerine varan oğul bunların sema'larına hayran olup onlara katılıyorsa da dedi-koducular onu tekrar kıskırıyorlar. O da Şems'i dışarıya çağırıp başını göğdesinden ayırarak şehid ediyor.

Şems başını yere düşmezden önce tutup eline alıp (Tut beni yâ Hünkâr Hacı Bektâş velî!) deyû feryad ediyor ve şöyle diyor (Şimdi yazmadan devam edelim) :

(Hüdâ'nın takdîri ve Pirimin nefesi izhâr olmak senin elinden vaki' oldu. Dilerim ki sen ile taryıkın ilâ yevm-il.ebed zevâl bulmayup meşhûr olsun. Ancak usulü san'at gibi ta'lim olub himmet ile olmasun. Bir taryıkta postun

Şekil : 4

Pirevi girişteki koridorun solunda bulunan girintili bölüm.

olmasun ve babanın sırrı ve keşif ve hâli ve himmeti sana değmesün. Sende ve fukarânda himmet olmasun, himmetsiz olasız) deyup mübârek başını iki eline alup Hünkâr Hacı Bektâş Veli Âstânesine teveccüh eyledi).

Yazma, Hacı Bektâş'ın, Şems'i, oradan Tebrîze yolladığını kaydeder. Ve bu konu yazmanın 218. sahife sonunda biter.

Vilâyetnâme nushalarında sonradan ekleme manzûm bölümler vardır.

Fakat bazılan asıl metin için bile pek kuşku davranırlar. Vilâyetnâme'lerde olaylar belki biraz lejand havasına bürünmüş, biraz abartılmış gibi görünürlerse de bu çeşit öykülerin herbiri yine de sembolik olarak bir gerçeğe dokunurlar. Vilâyetnâmeyi tümü ile bir kenara itemeyiz. Orada apaçık, dosdoğru yazılmış bölüm-ler de vardır.

**

Hacıbektâş'ta, Bektâşîliğin merkez Astânesi olan ve Pir evi diye tanınan görkemli büyük Hacı Bektâş velî dergâhı hâlen müze olarak, pek güzel bir restorasyon ile ihyâ edilmiştir. Buranın açılış töreninde o zamanki Senatör, hâlen Milletvekili Prof. Dr. Ragıp Üner dostumun pek değerli çabaları olmuş, fakiir de o 16 Ağustos 1964 günü bir açış konuşması yapmıştım. Bunu izleyen bir çok yıllarda da konuşmalarım olmuştu. Pir evi adlı ufak kitabımdan o zamanın Tu-

rizm ve Tanıtma Bakanı olan Sayın Ali İhsan Göğüş bey ziyaretçilere birer tane sunmuşlardı.

Pir evi'nin üç avlusu vardır. Üçüncü ve en içeride olan avluya Hazret Avlusu derler. Burada eski Dedebabalar, Babaların mezarları ile Balım Sultan yatırını ve Hacı Bektâş veli Hazret-

varının bu iç kapıya yakın yerinde yüklük şeklinde girinti bir yer vardır (Şekil: 4). İşte iç kapı duvarı ve koridorun sol duvarının birleştiği yerde dışarıdan hiç belli olmayan bir mezar ve burada büyükçe kafataslı bir iskelet vardır. Restorasyon zamanı bulunmuş ve yine gizli tutulmuştur.

Kırklar Meydanı'nın sol tarafında, giriş kapısı yönüne doğru giderken bu mezarın bulunduğu hizada duvarın zemin ile birleştiği bölümünde de koridora bir parça taşmış olan lahit taşlarının kenarları görülür. Eski Bektâşi ve Aleviler de buradan geçerek Ak kapı'nın sol tarafında kalan Güvenç Abdal ve Sevgilisi Dünyâ Güzeli'nin yatırına giderken yine sol tarafta kalan bu bölüme niyâz ederler ve burası için (Hazret-i Şems-i) tir, derler.

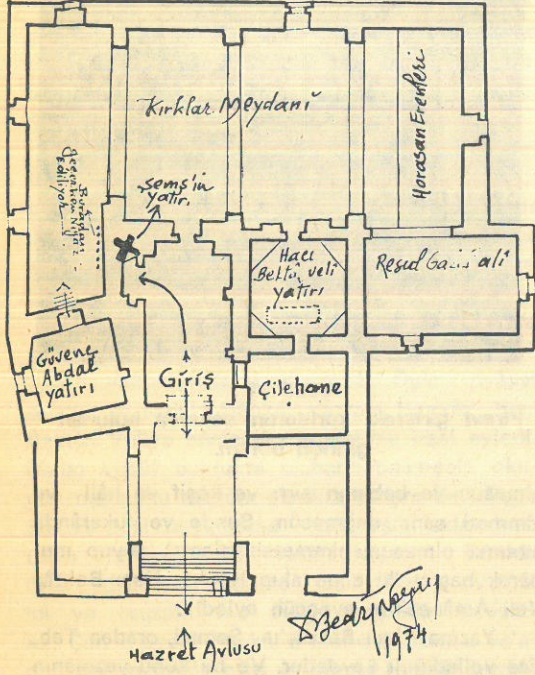
Pir Evi'nin bu yapısının 1/200 ölçeğinde bir planını ekli olarak sunuyorum. Şems-i Tebrizî Çarpı işareti ile gösterilen yerdedir (Şekil: 5).

Bunu şimdiye kadar neden gizlemişler? Bu kabil zevât için dâimâ yapılagelen bir davranıştır. Tahribe uğratılmaması için. Şimdi devlet elinde, bir müze yapısının yine de pek apaçık olmayan bir yerindedir. Güvenç altındadır diye açıklanmıştır.

Bazıları, yazdıklarına karşı çıkacaklardır. Gerçeği aramak bizim görevimizdir. Gerçeği gizlemeyi görev sayanlar yüzünden ne kadar karışıklıklar ve yanlışlıklar olmuştur. Söylenegelen, dudaktan dudağa sürüp gelen fakat bu güne kadar yazılmamış bir hususu yazı ile ortaya koydum.

Kaynaklar :

- Mehmet Önder: Gönüller Sultânı Hazret-i Mevlânâ, Konya 1959, s: 47-48.
- Mehmet Önder: Aydınlik Kapı Şems-i Tebrizî. 1963.
- A. Gölpınarlı: Mevlânâ, Varlık Yayınları 1954.
- A. Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddin, 1951.
- Dr. Bedri Noyan: Hacıbektaş'ta Pirevi ve Diğer Ziyaret Yerleri, 1964, İzmir.
- O. Karabulut: Şems-i Tebrizî. Eser Matb., Konya 1971.
- Şemseddin Sami: Kaanûs, c: 5., s. 2872. 1311 (1895).
- Meydan Laurasse, Şems-i Tebrizî mad-desi, c: XI., s: 758.
- Yazma «Hacı Bektâş Veli Vilâyetnâmesi» Fakiirdeki B. Yazması.

Şekil : 5

Pirevi - Hacı Bektâş Veli Yatırını ve Şems'in yatdığı yer.

lerinin yatırını bulunan Kırklar Meydanı yapısı vardır. Bu yapının önyüzünde üç kemer vardır. Orta kemer giriş merdivenidir. Sağ ve soldaki kemerlerin altında herbirinde eski Dedebaba'lara ait altışardan oniki Dedebaba sin'i vardır (Şekil: 3).

Bu yapının önyüzündeki orta kemeraltından sekiz basamak merdivenle inilir. Karşınıza çevresi oymalı, işlenmiş taşlarla süslü büyük bir giriş kapısı gelir. Kapının üstündeki kemerin kilit taşında Selçukluların çifte kartal kabartması vardır. Bu kapıya (Ak kapı) denir. Kapı eşiğinden girilince bir-iki basamak inerek loş bir koridora varılır. Girer girmez hemen sağda (Kızıca Halvet = Çillehane) (Çille Damı) denen ufak, karanlık bir odanın kapısı vardır. Bu koridorun giriş kapısı olan Ak Kapı'nın tam karşısında, sekiz metre kadar ileride, (Kırklar Meydanı) na girilen bir kapı vardır. Koridor'un sol taraf du-

Ayın Olayları :

VI. ULUSLARARASI BALKAN FOLKLORU SEMPOZYUMU

Yazan : İrfan Ü. NASRATTINOĞLU

Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin Makedonya Cumhuriyeti'ne bağlı Ohri Kentinde her yıl Uluslararası düzeyde Halk Oyunları ve Halk Müziği Festivali düzenlenmektedir.

Her yıl temmuz ayının ilk haftasında düzenlenen bu festivale paralel olarak, iki yılda bir, Üsküp Folklor Enstitüsü tarafından «Balkan Folkloru Sempozyumu» toplanmaktadır.

7-8 Temmuz 1979 tarihlerinde toplanan «VI. Uluslararası Balkan Folkloru Sempozyumu» na, Necip ALPAN ve Kâmil TOYGAR'la birlikte ikinci kez katıldık.

Sempozyuma, Balkan ülkelerinden başka, Sovyetler Birliği, İsrail ve Lüksemburg'tan da halkbilimciler katıldı. En kalabalık delegasyonu ise ev sahibi Yugoslavya idi.

Sempozyum Düzenleme Komitesi, Dr. Blaje Ristovski Başkanlığında şu üyelerden oluşuyordu: Üsküp Dramatik ve Müzikal Sanatlar Fakültesi Profesörü Vlastimir Nikolovski, Üsküp Folklor Enstitüsü Müdürü Dr. Galaba Palikruşeva, Bilimsel Konsey Danışmanı Dr. Cvetanka Organdjieva ve Komitenin Sekreterliğini de yapan, Folklor Enstitüsü Asistanı Mihailo Dimoski.

Komite, Sempozyumda sunulan bildirimlerin konularını şöyle saptamıştı:

1. Balkan Ulusları sonbahar dansları, türküleri ve gelenekleri;
2. Balkan Ulusları Çağdaş Halk Edebiyatında Geleneksel Unsurlar;
3. Balkan Ülkeleri Halk Edebiyatı yaratıcılığında şiir;
4. Balkan Ulusları Halk Edebiyatının Bugünkü Nesir Sorunları;
5. Balkan Uluslarında Bizans Müziği ve Folkloru Etkileri.

Programda, 1. Seksiyonda 16, 2. Seksiyonda 17, 3. Seksiyonda 28, 4. Seksiyonda 10 5. Seksiyonda ise 7 bildiri yer alıyordu. Ancak, kimi üyelerin Ohri'ye gelememeleri nedeniyle bildirimlerin tümü okunamadı. Örneğin, programda yer aldıkları halde, Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal ile Dr. Güner Öztuna da mazeretleri nedeniyle sempozyuma katılamadılar.

Bizim üç kişilik delegasyonumuzun okuduğu bildirimlerin konuları şöyleydi:

Necip Alpan: «Balkan Folkloru Ve Türk -

Arnavut Halk Edebiyatında ve Folklorunda Ödünleşmeler.»

Kâmil Toygar: «Türkiye'de Çağdaş Halk Edebiyatında Kimi Sorunlar.»

İrfan Ünver Nasrattinoğlu: «Balkan Ulusları Folklorunda Kimi Benzer Unsurlar.»

Yaptığımız saptamaya göre, Sempozyumda 52 Bildiri okundu; sahiplerinin gönderdikleri 30 Bildiri ise, Üsküp Folklor Enstitüsü'nün Yıllık'ında yayımlanacaktır. Hemen belirtelim ki, Enstitünün süreli yayımlarından olan dergi ve yıllıklarında yer alan birçok makalede, Türk Halkbilim çalışmalarına ışık tutacak öğeler bulunmaktadır. Bu makalelerin Türkçeye çevrilerle yayımlanmasında yarar vardır.

ÜSKÜP FOLKLOR ENSTİTÜSÜ YETKİLİLERİNİN DELEGASYONUMUZ İÇİN DÜZENLEDİĞİ ÖZEL TOPLANTI

Üsküp Folklor Enstitüsü yetkilileri, iki yıl önce olduğu gibi, bu kez de, en çok Türk delegasyonuna özel bir ilgi gösterdiler. Başta Dr. Blaje Ristovski olmak üzere, Enstitü Müdürü Dr. Galaba Palikruşeva ve öteki tüm görevliler, gereksinmelerimizi soruyor ve sorunlarımızın çözümü için içtenlikle çalışıyorlardı.

Kuşkusuz bize gösterilen ilgi, Türk Ulusuna duyulan sevgi ve saygının tezahürüydü. Nitekim, salt bizim delegasyonu özel bir toplantıya çağırıldılar.

Bu toplantı, bize göre tarihsel bir önem taşıyordu. Ne var ki, delegasyondaki ilk üye, Necip Alpan ve bu satırların yazarı, kişisel çağrılarla Ohri'ye gitmişler ve sempozyuma katılmışlardı. Kâmil Toygar ise, hem görevliydi, hemde Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkan Yardımcısı'ydı. O nedenle resmi mahiyetteki görüşmede biz izleyici olarak kalmakla yetindik. Tüm görüşmeyi ise, Kâmil Toygar sürdürdü. Esasen, Kültür Bakanlığı temsilcisi olması nedeniyle Toygar, delegasyonumuzun da Başkanı idi ve Sempozyumun bir oturumuna da Başkanlık yaptı.

Üsküp Folklor Enstitüsü görevlileri, özerk bir kuruluşun yetkili kişileri olarak rahat konuşuyorlardı, ama Kâmil Toygar bağlı olduğu kuruluşun üst kademe yetkililerinden aldığı talimat ölçüleri içerisinde konuşmaya özen gösteriyordu.

Tüm konuşmaları not ettiğimiz bu tarihsel

konuşmada şu kişiler bulunuyordu:

Türkiye'den, Kâmil Toygar, Necip Alban, İrfan Ünver Nasrattınoğlu.

Üsküp'ten: Folklor Enstitüsü Müdürü Dr. Galaba Palikruşeva, Sempozyum Düzenleme Komitesi Başkanı ve Enstitü Danışmanı Dr. Blaje Ristovski, Dr. Cvetanka Organdjieva, Enstitü Uzmanı Voislav Jagoski, Asistan Sevim Piličkova, Priştine Televizyonu Türkçe Yayınlar Prodüksörü Hayrettin Gaş ve Üsküp'te Türkçe yayımlanan Birlik Gazetesinin Baş ve Sorumlu Yazarı Arif Ago.

Eşi Türk asıllı Makedonyalı olan Dr. Galaba Palikruşeva ile aslen Türk olan Sevim Piličkova da Türkçe biliyorlardı ama, konuşmaları Türkçe ve Makedonca'ya Arif Ago çevirdi.

NELER KONUŞULDU?

Dr. Galaba: Sempozyuma Türkiye'den üç delegenin katılmış olmasına memnun olduk. Bundan sonraki toplantılarımıza daha çok Türk meslektaşımızın katılmasını arzu ederiz. Biz de Türkiye'deki Uluslararası Kongrelere katılacağız. Daha önce iki Enstitü arasında işbirliği yapılması konusunda görüşmelerimiz olmuştur. İki ülke arasında imzalanan Kültür anlaşmasında da yer aldığı halde, geçen iki yıllık dönemde işbirliği yapmak olanağını bulamadık.

Kâmil Toygar: Öncelikle Milli Folklor Araştırma Dairesi adına, Üsküp Folklor Enstitüsü'ne saygılar sunuyorum. Bu Sempozyuma katıldığım için çok memnunum. İki ülke arasındaki ilişkiler bakımından gerek festival, gerekse sempozyum çok olumlu olmaktadır. Buradaki görüşmeleri hükümetlerimize götürerek, 1979-1980 yıllarını kapsayacak Kültür anlaşmasına girmesini sağlamalıyız. Biz buradaki konuşmalarımızı Bakanımıza aktaracağız. Tüm ilişkilerimizin normal diplomatik yollardan olması gerekiyor. Geçen defaki önerilerinizin doğrudan doğruya Dairemize yazılmış olması, ilişkilerin aksamasına neden oldu. Biz önerilerinizi Dışişleri Bakanlığımıza yolladık. Yabancıların ülkemizde araştırma yapabilmeleri için bir mevzuat değişikliği gerekiyor ve bu değişiklik yapılmak üzere.

Dr. Galaba: Bahsettiğiniz mevzuat değişikliği Sosyalist Ülkeler için midir?

K. Toygar: Hayır, bütün ülkeler için, durum aynıdır. Bizim buradaki önerilerimizin iki ülke arasındaki karma komisyonu götürülmesi gerekir.

Dr. Blaje Ristovski: Türk Milli Folklor

Araştırma Dairesi'nin bu konuda girişimi oldu mu?

K. Toygar: Evet. Bu konudaki gelişmeler hakkında Üsküp Folklor Enstitüsü'ne birkaç yazı gönderdik.

Dr. Ristovski: Yazı elimize geçmedi.

K. Toygar: Diplomatik formaliteler işi biraz uzatıyor. Ama yapılacak bir şey de yok. Ama, iki Enstitü ısrarla önerilerin yapılacak anlaşma metnine girmesi için çalışmaldılar.

Dr. Galaba: Neyse, geçmişi bırakalım isterseniz. Şimdiden sonra ne yapabiliriz, bunlar üzerinde duralım.

K. Toygar: İşbirliği esaslarını şöylece saptayabiliriz:

1. İki Enstitü uzmanlarının karşılıklı olarak seminer, sempozyum ve kongrelere katılmalarını sağlayalım.
2. Yayınlarımızı, plak, film vs. değişimi yapalım.
3. El Sanatları ve folklor içerikli sergiler açalım.
4. Belge değişimi yapalım, arşivlerimiz için fotoğraf, film, slayt vb. gibi desteklerde bulunalım.
5. Kültür anlaşmasına girmesi şartı ile uzmanların karşılıklı incelemelerde bulunmalarını sağlayalım.

6. Yugoslavya'da Türk Folkloru ile ilgili yayınların bir bibliyografyasını hazırlarsanız memnun oluruz. Karşılığında biz de istediğiniz konularda bibliyografya hazırlayabiliriz.

7. Halk Oyunları, Saz şairleri, el sanatı yaratıcıları gibi, halk sanatçılarının karşılıklı olarak ziyaretlerini sağlayalım.

Dr. Ristovski: Daireniz himayesinde Halk Oyunları topluluğu var mıdır?

K. Toygar: Yok. Devlete bağlı olarak sadece, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Halk Dansları Topluluğu vardır. (Devamla)

8. Makedonya'da Halk Müziği derlemesi yapmak da bizim için ilginç olacaktır.

9. Sizin için ilginç olan hususları öğrenmek isterim. Bir de şunu öğrenmek istiyorum: Makedonya'da araştırma yapacak olan bir Türk araştırma ekibi hangi güçlüklerle karşılaşabilir?

Dr. Cvetanka Organdjieva: Acaba, burada müzik araştırması mı yapmak istiyorsunuz?

K. Toygar: Her türlü: Müzik, el sanatları, folklor vs. Ben muhtemel problemleri öğrenmek istiyorum.

Dr. Galaba: Hiç bir güçlük söz konusu

değildir. Bütün arkadaşlarımız, araştırma grubunuza yardımcı olacaklardır.

K. Toygar: Araştırma çalışmalarına başlamadan önce, ortak bir seminer düşünülür mü? Çünkü Türkiye'deki folklorcular, sosyal bilimlerden mezun olduktan sonra bu sahada çalışırlar. Bizde Folklorcu yetiştiren bir oku' yoktur.

Dr. Galaba: Bizde de durum aynıdır.

K. Toygar: Ben bu bakımdan bir ön eğitim yapılmasını yararlı görürüm.

Dr. Ristovski: Nasıl?

K. Toygar: Örneğin, folklorcuya bö'genin etnik yapısı hakkında bilgi verme gibi... Son olarak bir hususu daha rica edeceğim: Gelecek yıl Türkiye'de II. Uluslararası Türk Folklor Kongresi toplanacaktır. Bu kongreye katılmak isteyen uzmanlarımızın ad ve adreslerini isteyeceğim... Benim ilk etapta söyleyeceklerim bunlardır ve Üsküp Folklor Enstitüsü'nün düşüncelerini öğrenmek isterim.

Dr. Galaba: Önerilerinizi dikkatle dinledik. Bunlar gerçekten önemli önerilerdir. İlk nazarda Türk ve Makedon Folkloru üzerinde duruluyor gibi. Oysa tüm Balkan folkloru ele alınmalıdır. Örneğin Nasreddin Hoca, tüm Balkan uluslarında vardır. Öncelikle bizim enstitümüzün yapısı hakkında bilgi vereyim. Enstitümüzün birkaç kolu vardır:

— Sözlü halk yaratıcılığı... Çalışan arkadaşlar sözlü hikâyeleri, şiiirleri, atasözleri konusunda çalışmaların hepsi buraya girer. Bu alanda Makedonya'daki halkların; Makedon, Türk, Arnavut, Ulah, Çingene halklarının edebiyatları toplanır.

— Müzikoloji Bölümü... Burada koreograf, halk dansları, el sanatları, elişi vs. çalışmaları yapılır.

— Arşiv... Diskoteği vardır. Çok zengin olan arşivden herkes yararlanabilir.

— Kütüphane... Çok sayıdaki kitaplar 9 ayrı diziyi ayrılmıştır.

Bunları da bilmek gerekir ki hangi bölümde işbirliği yapılmak istendiği anlaşılabilir.

Enstitümüzde genel olarak bir konsey bulunmaktadır. Konsey üyelerinin 2/3'ü Enstitüsü bünyesinden, 1/3 ise, çeşitli (ama benzer) alanlardan gelen kişilerden oluşmaktadır. Tüm bu işleri yapan Konsey ve icra organı olan Yönetim Kurulu'ndan başka, bir de Bilim Konseyi vardır. Burada tüm bilim adamları yer alırlar. Enstitümüzden başka, Makedon Dili ve Edebi-

yatı gibi yakın bilim dallarıyla uğraşan bilginler bu Bilim Konseyi'nde yer alırlar. Bu Konseyin Başkanı Vlastimir Nikolovski, yardımcısı ise aramızda bulunan arkadaşımız Voislav Jagoski'dir. Bizi bağlayan tüm anlaşmaları bu Bilimsel Konsey yapar. İlerideki işbirliği için bu örgütü bilmeniz de yararlıdır. Şu anda burada bulunan arkadaşlarımız, yetkili kurulumuzda da görevli olan kişilerdir.

— Bursa'da düzenleneceğini belirttiğiniz Kongreye katılmak bizim için onur olacaktır. Yugoslavya'da bu Kongreye katılabilecek olan tüm halkbilimcilerin adreslerini arkadaşımız Sevim Piličkova en kısa zamanda size ulaştıracaktır. Ancak biz de bu kongre konusunun bir an önce bildirilmesini rica edeceğiz.

— Yugoslavya'daki Türk Folkloru ile ilgili bir bibliyografya hazırlanabilir. Bu hususta ileride daha ayrıntılı konuşuruz.

— Malzeme değişimi hususunu da prensip olarak kabul ediyoruz. Ama ayrıntıları hakkında da ileride görüşebiliriz.

— Araştırmaları önce Enstitülerimizde yapalım. Öneğitim çalışması yararlı olabilir. Ancak, parasal sorunları planlamak bakımından bu hususta Ekim ayı sonuna kadar somut bir sonuç elde edilmelidir. Daha sonra olursa, bizim açımızdan maddi sorun çıkar ve çalışma yapmak olanağı bulamayabiliriz.

— Kültür anlaşmasında yer alırsa, el sanatları konusunda karşılıklı sergiler açılabilir.

— Ön araştırmalar mutlaka Enstitü içerisinde yapılmalıdır.

— Kültür Eğitim Birliğimiz tarafından düzenlenen Halk Oyunları festivallerine karşılıklı değişim yapılabilir.

K. Toygar: Festivallere karşılıklı olarak gönderilen Halk Dansları ekiplerinin seçiminde Enstitülerimiz etkili olmalıdır.

Dr. Galaba: Biz bu konuda her zaman yardıma hazırız. (Devamla).

— Yugoslavya'da her alanda hak eşitliği vardır. Aynı prensip bilimsel işbirliğinde de geçerlidir. Biz yalnız şu alanda karşılıklı olarak işbirliği yapabiliriz: Karşılıklı olarak yayınlar yapmak, monografik eserleri yaymak. Ama öyle konular seçilmelidir ki, ilki devlet için de yararlı olsun. Araştırma konuları iki ay önceden bildirilmelidir ki, ön hazırlıklar yapılabilir. Çalışmalarımız için önce bir yuvarlak masa toplantısı yapılabilir. Çalışmalarımızda hangi yöntem uygulanacaktır? Birlikte bir soru listesi hazırlana-

bilir. Yayınlanacak eserler için müşterek bir redaksiyon kurulabilir. Araştırma alanlarına ortak ekipler gönderilebilir. Bunlar temel prensipler olabilir. Biz Türkiye'den gelecek ekiplere her türlü yardımı yaparız. Tabii sizden de aynı şeyi isteriz. Bizim işbirliği konusunda söyleyeceklerimiz bunlardır. Kuşkusuz işbirliği için zorluklar vardır, temennimiz bunların izale edilmesidir. Biz Polonya ile bu konuda yaptığımız işbirliği anlaşmasını hemen uygulamaya koyduk ve 4 gün önce çalışmalara başladık. İleride bu, bizim için tecrübe olacaktır. Bugün bu konuda Romanya'dan gelen delegasyonla da bir görüşme yaptık.

Kâmil Toygar : Ben bu ön konuşmayı amirlerime ve Bakanım'a anlatacağım. Çünkü bizim Dairemiz, Kültür Bakanlığı'na bağlıdır. Siz burada tüm yetkili organlarımızla bulunuyorsunuz, ama ben yalnızım. Ama açık yüreklilikle belirteyim kim, hükümetimiz de tüm bu konular için arzuldur. Seviniyor belirteyim ki, ülkemizin en çok kültürel ilişki kurduğu ülke Yugoslavya'dır.

Dr. Galaba : Biz yazışmalarımızı Büyükelçilik eliyle yapacağız. Siz de öyle yapınız. Ama iki enstitü arasındaki temaslar hızlı sonuç verir.

Kâmil Toygar : Anladığım kadarı ile sizin enstitünüz özektir. Ama biz doğrudan bakanlığa bağlıyız.

Dr. Galaba : Biz daima olumlu gelişme için hazırız.

Toygar : Ben de bu görüşmeden çok memnunum. Herhalde somut öneriler saptadık. Sanırım iyi sonuç alacağız. Ayrıca arkadaşlarımızın kişisel malzeme isteklerini de karşılamaya hazırız.

Dr. Galaba : Teşekkür ederiz.

EGE ÜNİVERSİTESİNDE HALK EDEBİYATI DERSLERİ BAŞLADI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne bağlı olarak Halk Edebiyatı Dersleri konulmuştur. Bu dalın kurucu öğretim üyesi Dr. Fikret Türkmen Doçentlik sınavlarına başlamış, girdiği sınavları kazanmıştır. Halk Edebiyatına yer veren Ege Üniversitesi ilgililerini kutlarız. T.F.A.

Dr. Organdjieva : Şimdiye kadar gerçekleşmeyen işlerin bir an önce gerçekleşmesini temenni ediyoruz. Daha önce ortak bir program yapılmıştı. Siz Yörükler, biz de İzmir'e göç eden Makedonyalılar arasında incelemelerde bulunacaktık.

Dr. Galaba : Sizin daha başka önerileriniz var mı?

K. Toygar : Dileğim karşılıklı önerilerimizin olumlu bir sonuca ulaşmasıdır.

Dr. Organdjieva : Yörüklerin folkloru çok ilginçtir.

Dr. Galaba : Makedonya Bilimler Akademisi birkaç yıldır Yörükler arasında araştırmalar yapıyor. Herhalde kısa zamanda bir kitap çıkacaktır. 12 kişi bu konuda çalışıyor.

Dr. Ristovski : Daha önce de konuştuğumuz bu hususların gerçekleşmesi yararlı olacaktır. Önceki sempozyuma da katılan İrfan Ünver Nasrattınoğlu'nun, Folklor Enstitüsü, sempozyum, Makedonya ve Yugoslavya için yazıp yayımladığı yazılara teşekkür ederiz.

1 Ekim'de DOYRAN Gölü'nün kıyısında, 16. Etnoloji Kurultayı düzenlenecektir. İlgilenen olursa davet edebiliriz. Orası Yörük Bölgesidir.

Yıllık aboneleri : 120, liradır.

Altı aylık aboneleri : 60

Yurt dışı senelik abone :

\$ 8, £ 4, DM. 15

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel. : 22 49 74

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı :

YÖRÜK MATBAASI

İstanbul

Halk Şiiri Yazan Aydın Şairler :

ALCIPLI OZAN KASIM KAZANCIKLIOĞLU

Yazan : Nizami NEFESLİ

Kasım Kazancıklı 1905 de Yozgat'ın Sorgun ilçesinin Alcı köyünde doğmuştur. Babası köyün eşrafından Halil İbrahim, annesi Hesnadır. İlkokulu Alcı köyünde bitirmiş, 1927 de Konya İlköğretmen Okulundan mezun olmuş ve Ankara Lisesinde Lise bütünleme imtihanını vermiştir. 18 yıl öğretmenlik, başöğretmenlik ve ilkokul müfettişliği yaptıktan sonra 1956 da mesleğinden ayrılarak köyünde çiftçilikle uğraşmış, vakit buldukça da yöresinin folkloru ile ilgilenmiş ve incelemeler yapmıştır. 1965 de memuriyete dönerek Yozgat ve Ankara Bayındırlık Müdürlüklerinde görev almış, sonra YSE de çalışmıştır. 1971 de buradan da ayrılmıştır.

Kasım 1965 de siyasi bir partiye girmiş ve milletvekilliğine adaylığını koymuş ise de kazanamamıştır. Sonraları Ankara'da ikamet etmekte iken 22.12.1967 de vefat ederek Kayaş mezarlığına defin edilmiştir. Evli, 7 çocuk babası idi. Kasım Kazancıklı 1928 de askere alınmış ve yedek subay olarak terhis edilmiş, ikinci dünya savaşında 1940 da ikinci kez silah altına alınarak vatanî görevini yapmıştır.

El yazısı ve eski harflerle yazdığı şiir defterinin, arkadaşı emekli öğretmen Nusret Evcin'de olduğunu, içinde 100 kadar şiir bulunduğunu, bu şiirlerin Nusret Evcin tarafından yeni harflere çevrileceği, eğer olanak bulunursa kitap halinde yayımlatacağı, Yozgat YSE personeline oğlu sayın Halil İbrahim Kazancıklı tarafından bildirilmiştir. Biz de yirmi kadar şiirini temin eden sayın Halil İbrahim Kazancıklı'ya teşekkür ederiz.

Kasım Kazancıklı 1974 de yazdığı «Ben» başlıklı şiirinde kendisini şöyle anlatıyor :

BEN 1974

Yetmişbiryıl durulmadan
Aktım coşkun seller gibi
Gönle uydum yorulmadan
Estim kaba yellere gibi
Göğe ağdım bulut oldum
Yere yağdım umut oldum
Hoyrat elde hurut oldum
Koşam koşam pullar gibi
Şu dünyaya geldim üryan
Aşkla yandım oldum püryan
Bülbüllerle ettim giryan
Kaç kez açtım güller gibi
Çok dağıldım, çok derildim

Hem açıldım, hem doruldum
Gevşedikçe hep yoruldu
Curamdaki teller gibi

Aradığım bulmadımsa
Saçlarımı yolmadımsa
Uçsuz deniz olmadımsa
Çalkalandım göller gibi

Yalçın dağlar aşta geldim
Evdim koşu koşa geldim
Ne yazık ki boşa geldim.
Dostlar gurbet eller gibi

İncelsem de üzülmüdüm
Neysem o'yum bozulmadım
Doğrulukta yozulmadım
Hakkı bağı kullar gibi.

*

**

Şiirlerinde ince bir duygu, insan ve doğa sevgisi vardır. Yaşamdan yakınmalar, Tanrıya şükür ve sitemler mertce, rintce söylenişler, mahalli deyimler göze çarpar.

BENİM GÖNLÜM

Benim gönlüm gam kaynağı
Huy edinmiş kaynamağı
Hiç tütmeyen bir ocağı
Tüttürmeğe yeler durur

Düşkünlere kederinden
Yara'anır ta derinden
Yetimlerin gözlerinden
Akan yaş siler durur

Masumlara çare arar
Gözyaşıyla yara sarar
Bikeslere gelse zarar
Acı duyar siler durur

Gece gündüz durmaz inler
Barışmalı hep küskünler
Milletime mutlu günler
Yüce haktan diler durur

*

**

SEVERİM

Arı gibi balımı
Petek petek severim
Tomur gonca gülüm
Etek etek severim
Beni bir harf seveni
Hece hece severim
Sevgimi özleyen
Gündüz gece severim

Sevgilim ağladıysa
Gülenecek severim

Bana kalp bağladıysa
Ölenedek severim

GAYRI

Cihan varlığının değeri var mı
İlimden edepden irfandan gayrı
Şu insan oğlunun cevheri var mı
Akıldan hayadan izandan gayrı
ELESTte kılmışız birlikte ikrar
Var olan her canlı birliği arar
TANRım bunca eşya ne işe yarar
Senin varlığına burhandan gayrı

YARAP sana lâıyk kulluk yapmadım
Senden başkasına gerçi tapmadım
Çok günah işledim yoldan sapmadım
Bin fitne görmüşken şeytandan gayrı
Hayatta eş oldum şeyda bülbüle
Ben de onculayın âşıkım güle
Hiç huzur görmedim birtek gün bile
Başka dost biemedim figandan gayrı

Boralı ilkbahar kurak yaz verdin
Hele güzde kışta çok ayaz verdin
Başka ne verdinse mevlam az verdin
Mürüvvet merhamet imandan gayrı
Hey KASIM sanma ki ahûzarım yok
Rahı meşekkatta kisbi kârim yok
Ölürken başımda nazlı yârim yok
Kaç rakip bulunur düşmandan gayrı.

KALMADI

Sevdeceğim senden ayrı düşeli
Takatım tükendi halim kalmadı
Gönül bahçesinde tiken döşeli
Tutup doğrulacak dalım kalmadı.
Hasretinden ah çekerim ağlarım
Fırkatınla ciğerimi dağlarım
Matemliyim karaları bağlarım
Al, yeşil ibrişim şalım kalmadı.

Hey KASIM ayrılık gamdır sitemdir
Hicrana düşeli bir hayli demdir
Felek çeşmesinden içtiğim semdir
Şekerim şerbetim balım kalmadı.

HOŞ

Rindaneler bahri gama

CİLTLERİMİZ

360 No.lu geçen sayımızla 18. cildi-
miz tamamlanmıştır. İkinci baskı yaptır-
arak hazırlatabildiğimiz esk iciltlerimiz ile
18. cildimizin fiyatları 250.— şer TL. ola-
rak hazırlatabildiğimiz eski ciltlerimiz ile
40.— TL. dir.

Eski ve yeni bütün sayılarımız 10 ar
TL. dir. T.F.A.

Dalsa da hoş dalmasa da
Sefineyi enginlere
Salsa da hoş salmasa da
Dünyada iş gelir başa
Yaşa yaşa gör temaşa
Felek bizi taşdan taş
Çalsa da hoş çalmasa da
Madam ki göç eder kervan
Durmaz döner çarkı devran
Ruh bedende bir kaç zaman
Kalsa da hoş kalmasa da.

KASIMA! çün var olmuşuz
Bahtımıza yar olmuşuz
Bu candan bizar olmuşuz
Olsa da hoş olmasa da.

Çok ustaca kamufl edilmiş biri **Kerpiç Du-
var** diğeri **Armut Ağacı** isimli iki taşlamasını su-
nalım. Bunlar YOZGAT yöresinde tanınır ve se-
vilir.

ARMUT AĞACI

Sen babamdan bize kaldın
Kocaldıkça çok yer aldın
Su yoluna süngüt saldın
Keseceğim armut seni.
İçin çürük dalın yatık
Ekmegiime olman katik
Meyve vermez oldu artık
Keseceğim armut seni.

Işkınını aşlıyorlar
Hoşafını haşlıyorlar
Görenler hep taşıyorlar
Keseceğim armut seni.
Meyvan yoktur satamadım
Gölgende hiç yatamadım
Bahçemize katamadım
Keseceğim armut seni.

Ayrılık dalın bitişmiyor
Üstünde kuş ötüşmüyor
Meyvan olup yetişmiyor
Keseceğim armut seni.
Neyin kaldı bize yarar
Su yoluna verdin zarar
Son günlerde verdim karar
Keseceğim armut seni.

Kırılanlar koca daldı
Yalnız birkaç çürük kaldı
Çemberledim hırsız çaldı
Keseceğim armut seni.
Bahçeye su aksın diye
Karaltısı kalksın diye
Çoluk çocuk yaksın diye
Keseceğim armut seni.

DERGİMİZİN BAYİLERİ**İSTANBUL'DA**

1 — Elif Kitabevi, Sahafiar,
No. 4, Beyazıt

2 — Çantay Kitap ve Kir-
tasiyeevi, Koska, Belediye dük-
kânları, Beyazıt

3 — Enderun Kitabevi, Be-
yazsaray, Zemin Kat, No. 46,
Beyazıt

4 — ABC Kitabevi, Tü-
nel Meydanı, No. 1, Tünel -
Beyoğlu.

5 — Nihal Kitabevi, Sa-
hafiar, No. 3, Beyazıt.

ANKARA'DA :

1 — Turhan Kitabevi, Ko-
cabeyoğlu Pasajı No. 64 - 68,
Yenişehir.

2 — Bilgi Kitabevi, Sakar-
ya Caddesi No. 8, Yenişehir.

3 — Hat Kitabevi, Soysal
Pasajı, II. Çarşı katı, No. 6, Ye-
nişehir.

4 — Dergâh Kitabevi, Za-
fer Çarşısı, No. 30, Yenişehir.

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

(Folklor : 90)

EV

**sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır**

YUVA
hesabımızla
EV
edinmenize
yardımcıyız

asırlık tasarruf bankası

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : 6004 — 91)

LOKMAN MÜSTAHZARI
İLK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algorin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anasur Burun ve göz damlası
Meprol Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Ekzema - kaşıntı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu.
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metogastin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık merhemi.
Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
Dover Tablet Öksürük ve bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
Ma-ke-ta Basur merhemi
Cutl - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç İlacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Deriseptol Yara ve göbük
Dr. Krom Diş pastası (Folklor: 97)

(Yeni Ajans: — 95)

sin: 60109 — 96)

çantanızda
daima

bulundurunuz

biraların "ASI"
tekel birası...

HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C.ZİRAAT BANKASI

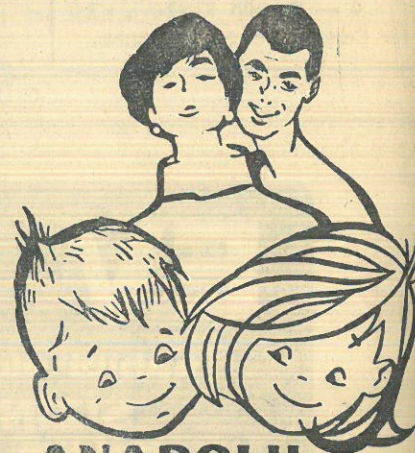
(Basın : 20143/60092 — 92)

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

Kuruluşu 1946

Her türlü
bankacılık
hizmetleri için,
yurt sathına dağılmış
bütün şubeleriyle,
daima emrinizdedir.

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

**ANADOLU
BANKASI**

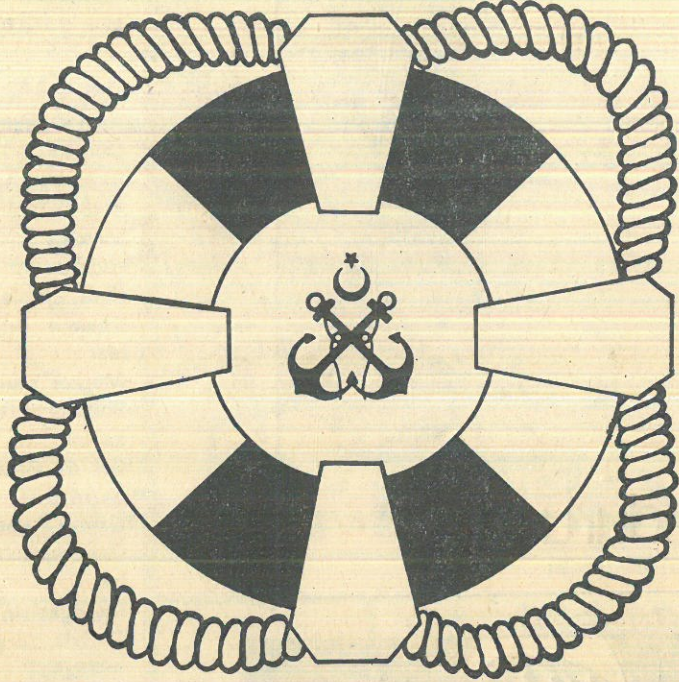
SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor: 93)

(Folklor: 94)

DENİZCİLİK BANKASI T.A.O.

BANKACILIKTA
VE
SEYAHATTE

SÜRAT
EMNİYET
KONFOR
TECRÜBE
GÜVEN

(Basın: 60017 — 98)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1979

İÇİNDEKİLER:

Çağdaş Türk Topluluklarından Salarlar	Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Çokaklı'da Kışlık Yiyecek Hazırlığı	Ertuğrul TAYLAN
Bir Hamsi Türküsü	Fikret KARADENİZ
Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar	Haşim Şekip İŞİK
Dijon 1977 U'uslararası Halkbilim Araştırma Stajı	Türker ACAROĞLU
IV. Güneydoğu Avrupa İncelemeleri Kongresi	Nail TAN
Yılan Kayası - Munzur Dağı Efsaneleri	Doç. Dr. Saim SAKAOĞLU
Yörük Göçü —1—	Naci EREN
Ağız ve Diş Hastalıklarını Tedavi Yolları	Dr. Ayşegül DEMİRHAN
Yusuf Bıaşkoviç'in Mektubu	T.F.A.
Orhan Tuğsavul'u Geçen Yıl Kaybetmiştik (1916-1978)	İhsan HİNÇER
Halk Şairi; Arapgirli Fehmi Gür	Ahmet ŞENTÜRK
Harput Manileri —3—	Ass. Fuat ÖZDEMİR
Ciltlerimiz	T. F. A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 362

LİRA : 10

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ